Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Серло

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 15 АВГУСТ, 1987 ШУ. ★ № 98 (7444). ★ Мах 3 кеп.

БАЛХА ХА — БАЛХА

«Вахара коммунистически хьисапа хиланза аргйоаца белгало — общества члений сакхетам, общественни хьинар, дисциплина а самодисциплина а лакхача боараме хилар, коммунистически общежите лелае тIанйца цаIаш йола правилаш кхоачашъелга хIара сага дега эшар а оамал а хинна дIаоттаргдолаш», — аьнпад Советски Союза Коммунистически парте Устава кердача редакце тIа. Балха ханах дикагIча тайпара пайда эцилга, хови ма хиллара, дукхагIча даькъе тийша да наьха политически сакхетамах, тIадиллача гIулакха хьалхара бехктокхам чIоагIа кхетабеш хиларах. ДукхагIа хIама хьадара, производства эффективность ма хулла айяра дIаяхийта еза балха тIара минут. Духхьал цох тийша да тIанйца декхараш а пачча хьалкхен планаш а толаме кхоачашъелга. Из ишта хилара тешал деш да хьалхалаттараштa карагIдувла гIулакхаш.

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дуза ди шийттлагIча пятилетка хьалхарча шин шера план кхоачашъярца дезде лаьрхIад вай республикерча кхойтта эзар къахьегамхочо. Царех цхьаболчар хьогте а кхоачашдаьд шоаш денна дош. Масала, Нохч-ГIалгIай гIишлон управленерча СМУ-6, СМУ-8 чуйоагIа Р. Сайфутдинова, Х. Эльбиева бригадаш, Б. Бурдынюк керте латта «Чечингстройтранс» ПАТО водителий бригада хьатIадоагIача шера чотагIа болх беш я. Цхьа-шн бутт баьлча шин шера планах лоархIаергйолаш я Н. Найпака, В. Конькова бурув детта бригадаш, Х. Аушев керте латта «Октябрьнефть» НГДУ скважинашта капитальни ремонт ю бригада, дуккха кхыяраш.

Мишта вIаштIехьдоал цар из толам баккха? Керттердар да дисциплина чIоагIа хилар, прогулаш ерашкара, корта бохабеча маларашта тIакхуврашкара доагIар хьадехаш хилар. Доккха беркат доал къахьегам вIаштIехьбаккхара а цунна стимулировани яра а коллективни формаш юкъеккхувларах. Цо йиш хулийт балха тIа ритмичность хилийта.

Цхьабакъда, къахьегама дисциплина чIоагIъяра, балха ханах лерттIа пайда эцара йоагIаш йоакхо яц дуккхача моттигашка. Цудухьа, къахьегама овсарле лакхъяра укх шера ворхI бетта план кхоачашъяьяц ткъеста предприяте. Республика промышленность бIарчча хьанийцача хIана а Iалаьмате дукха йоаю балха ха. Прогулаш ярах, администраце цурам а телаш нах балха тIерабувларах, оборудовани а механизмаш а болх ца беш лоатталрах хIара шера юкъера лаьрхIача итт миллион сома маьха продукци арацa хецаш юс республике.

Укх шера нонагIо балха ха йоаьй машиностроене, яйгача а кхачан а промышленноста предприятеша, гIишлон организацеша. КIоаргга уйла яйташ я укх тайпара факташ. Масала, укх шера хьалхарча ялх бетта 10,3 ди доадаьд Грозненски кондитерски фабрике къахьегача хIара болхлочо. ХIама хьа ца деш ишта дукха балха ха йоаьй «Металлист» яхача заводе, мясокомбинате. Октябрьски консервни заводе болх бечар.

Белгалдаккха дезаш да цхьа хIама. Зехьа йоаьча ерригача ханах 27 процент гаргга яр йоаьй прогулаш ярах. Дуккхача промышленни предприятешка, хьалха а санна, болхлой, къаьстта дукха кагирхой хувцалу. Цу даькъе геттара воча хьал тIа я «Чеченингушпромстройматериалы» объединене кирпичкаш ю заводаш, укупорочни хIамаш хьаю СурхотIара завод, Наурски мехлесхоз, «Ачалуки» яха завод, кхыйола предприятеш.

Кулгалхошта а специалисташта а наьха къахьегам лерттIа вIаштIехьбаккха ца харах хá йоаяр бахьан долаш балха ди чакхдаьлча нах юхесецабе а салоIача деношка цар га къахьегнийта а дезача дIакхоач гIулакх. Цудухьа укх шера хьалхарча ялх бетта хIара болхлочо йиллача ханал дукхагIа диъ сахьата къахьийгад. Цу тайпара во практика шерра юкъеенай мехкдаьтта чакхдоахача промышленноста, гIишлон материалий, яйгача а кхачан а промышленноста предприятешка.

Авралашта, ха чакхъяьйначул тIехьагIа болх бе нах юхасецабара духьала къовсам лоаттабе боагIа партийни а профсоюзни а организацеша. Ритмично къахьегалга наха аьттув болаш хIама хинна ца Iеш, хIара минутах лерттIа пайда эцара хиланза даргдоацар а да. Цудухьа ерригача коллективай сийлен декхар да оттаьча хана продукци дIаяхьийтара договораш кхоачашдар.

Цхьабакъда, балха ханах дикагIча тайпара пайда эцара эггара лоархIамегIдар да къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхар, технологически дисциплина нийса лелаяр, болхлой материалашца, инструменташца, кхы мел эшачунца Iалашбар.

Балха ханах лерттIа пайда эца, къахьегама дисциплина чIоагIа хилийта аьттув баргбац алкоголизмана а маларaш мелара а духьала, кIезигагIа къа а хьегаш, дукхагIа киса долла гIертараштa духьала тIатеIIа къовсам ца лоаттабой. Из деча хана шерра пайда эца боагIа къахьегама коллективах долча Законо еннача бокъонех.

Къахьегама дисциплина чIоагIъеча, балха ханах пайда эцилга тоадеча боккхача лоархIаме да кулгалхой наьха болх вIаштIехьбаккха, хьаьнала къахьегараш хьаллаца, дар хьинар кхы а айдара эша хьалаш хьакхолла ховш хилар. ХIаьта цхьаккха дича а ла йиш йолаш хIама дац цхьаболча кулгалхошта, мастерашта, цехий начальникашта саг балха хьава тIехьавнсарах е ханал хьалха чувахарах, малара дагахьа балха варах е брак йола продукци хьаярах хайра дош ца хеташ хилар. ХIанз а моттигаш нийслу уж санна дола хIамаш карагIдувлараш бехка кIалхарбоахаш. Шоай IаьдалагIа кулгалхоша из ду во дар шоай коллективера ара ца далийтар духьа. Бакъда, цар цу наха а коллективана а дер сий хьалдаргдолаш хIама дац.

Цхьаккха къахетам боацаш хьагучабаха беза шоашта тIадилла гIулакх тесса леладераш, новкъосташта хьалхашка шоай бехктокхам «бицлуш» бараш. ХIана аьлча, цигара хьадолалу дерригa во мел дар: къахьегама дисциплина телхаелга, план кхоачаш ца елга, брак йола продукци арахецилга. ХIаьта из хIанз, мехка вахара дерригача доакъошка перестройка еш латтача хана, хилийта йиш йолаш дац.

ТIехьа ца вусаш саг балха хьаварах, ха яьлча чувахарах доалаш дац гIулакх. Керттердар да хIаране творчески а дог лазаш а къахьегар, болх тIа-тIа дикагIа бара наькъаш лехар, кердадар производствана юкъеккхувлар. Цу массе а хIаман тIехьа масал гойташ хила беза коммунисташ, производстве хьалхалаттараш, къахьегама ветеранаш.

Къахьегамхошта цу тайпара кхетам балара, ханах бизза пайда эцаш болх бара царна эща хьалаш хьакхоллара цахаддаш йоакхо е еза партийни а профсоюзни а организацеша, кулгалхоша а специалисташа а.

...ЗIамигача тоатолгех низ бола хий хьахулаш санна, хIара советски саго хьегача къин хьа а хул, чIоагI а лv вай социалистически Даьхен экономически низ. ХIанз, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой Сийлахь-боккхача Октябра юбилейна накъабаха кийчлуча хана, дерригa де деза балха хIара минутах, хIара сахьатах ма могга дикагIа пайда эцара, къахьегама дисциплина чIоагIъяра. Из да вай керда толамаш дахара эшаш дар.

КПСС ЦК ПОЛИТБЮРО

13 августе хиннача заседане КПСС ЦК Политбюро хьежар химически Iилман технологеи приоритетни лостамаш сихдаь дегIадоаладарах долча дешага. Белгалдаьккхад, Iилма - техническа прогресс дегIайоалаеча хими геттара боккха лоархIам болаш хилар. Цунна карагIдаьннараш шерра юкъеккхуьь машинаш еча, энергетике, гIишлош еча, юрта боахаме, медицине, халкъа эша товараш хьадеча дуккхача отраслешка. Массе багIорахьара Iилма тохкамаш дегIадоаладара, прогрессивни технологически процессаши техникеи хьахилийтара а юкъейоалаяра а кIийлеи тIа халкъа боахама хIанзара дика химически продукташи материалаши эшара хьашташ кхоачашдара декхар оттадаьд.

Цу деша хьакъехьа КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои тIанйцача соцам тIа къоастадаьд фундаментальнии прикладной химически тохкамий керттера лостамаш. Уж кхоачашдаро, йиш хулийтаргъя отраслеви Iилман промышленноста балхен эффективность чIоаггIа лакхъе, принципиально керда чIоагIа дарегIа йола производстваш юкъейоалае. Кердача тIехьалений конструкционнии композиционнии материалаш, хIанз йолаш йолчул тIехйола кхыйола химически продукташ хьае лерхI. Из да халкъа боахама химизаци елга шердара, унахцIено тоаяра, химически производствай кхерамзле лакхъяра, гонахьарча Iалама цар еш йола зене влияни лохъяра карагIдаьннарех пайда эцар. Iилма вIаштIехьдаккхареи цуй разработкаш юкъейоалаяреи кердача формех пайда эца, химически профиль йола специалисташ кийчбара боарам лакхбе лерхI.

Политбюрос хьаллаьцар «Советски халкъа Сийлахь-боккха Даймехка тIом» яха итт томах латта фундаментальни истори арахецарах йола предложени. Из кийчделга тIадилад СССР обороиа Министерствана, Iилмай Академена, КПСС ЦК-арча марксизма - ленинизма Института.

Могадаьд СПИД мехка ца далийтараи цу лазарца лоаттабеча къовсаме дунен халкъашта юкъе цхьана гIулакхаш леладелга кIоаргдараи тIадерзадаь кхы тIа деш дола гIулакхаш.

Э. А. Шеварднадзе Женеве вахарах долча дешага а хьежа, Политбюрос дика лаьрхIар цига вахарах хьахиннар. Белгалдаьккхар Женевски конференце гIулакх лакхдари цох герз дIадаккхара системе массаза болх беш йола орган перспективе хьаяри лоархIаме хилар. Политбюрос къаьстта белгалдаьккхад СССР-ен США-ен ядерни герзашцара ши класс — юккъера гаьна йолхен оперативно - тактически ракеташ, ерригa ядерни боеголовкаш, царца «Першинг-1А» яхача малхбузенгермански ракетий яраш а тIехь, дIа а йоахаш — дIаяккхарах барт бар хIанз чIоаггIа эшаш хилар.

КПСС ЦК Политбюрос заседане дийцар партийнии паччахьалкхени вахара кхы цхьадола дешаш а.

Доакъар — дукхагIа а дикагIа а

БЕРКАТЕ ХЬУВКЪАМ

Доакъар Iалашдара боахамашта юкъе яьржача яхье хьалха йоагIа Грозненски района «Юбилейный» совхоза коллектив. Цунга я хIанз хIара пхийтта дийцахьа беча балха итогех котало яккхарах луш йола КПСС райкома, райисполкома карара кара тела ЦIе байрахх. Тамаш а яц. План 450 тонн йолаш хIанзле 500 тонн совгIа йол, эшар 2600 тонн йолаш, 2100 тоня силос кийчъяьй цар. Иштта хоам бир тхога района агропроме.

Цу толамага кхача малагIча таронаша карагIдалийтад ха безам болаш цу совхозе долх тхо.

Итт сахьат даьнна ха. Тхо да цу боахама конторе. Совхоза парткома секретараца Усманова Зурайца къамаьл деш дагIаш цо аьлар.

Тха хIанз вола керда директор коммунист Магомадов Хьамид боахама кулгалдеш вола пхелагIа бутт мара бац. Бакъда, цул хьалха пхе шера бригадир волаш болх бир цо. Цудухьа, производство а нах а дика бовз. ХIаьта керттера а лоархIамегIа а дар фуд аьлча, цу хана а гуш вар из болх тоабара эшар, даиза даргдоацар. Кхоачамбоацараш а кIезига дацар. Хьадечох чам байна бар нах а цхьацца кулгалхоша озабезамаш беш аттагIа бола болх, дукхагIа алапеш телаш цхьабараш хьакъестабеш хинна хиларах. Цудухьа кердача кулгалхочо эггара хьалха йоакхо йир КПСС ЦК январски, июньски Пленумаша дIа ма деххара сага балхацара безам совбаккхара, наьха соцкультбыта хьалаш тоадара. Хьалха санна каьхата тIа а доацаш, ма дарра юкъейоалайир подряд производственни коллективай балха. Даьчох доагIар деррига а хIаранега дIакхоачаргдолаш вIаштIехьдаьккхар. Лоацца аьлча, нахага ладувгIа а цар дийцачох дикагIдар хьакъоастаде ховш а, хьадечох дог лазаш саг ва из. Парткомо а ший низ дIакхоача новкъостал ду цунна. ДIахо долчох цо ше дувцаргда шуга. ХIанз хьава везаш ва.

Иштта цхьайца къамаьл деш тхо дагIача хьачуваьлар юкъерча дегIара къона цхьа саг.

— Ер ва-кх тха директор а, — аьлар Усманова Зурас.

— Иштта дукха доакъар Iалашде малагIча таронаша новкъостал даьд шоана? — хьаьттача: — Аз дувцаргдолчох гIулакх хургдац из хара нахаца ца дийцача. ХIанз силоса хьажкIаш чуэцача кхай тIа гIоргда вай, — аьлар Магомадов Хьамида.

...Грозне ялхлагIча микрорайона шн бIаь метрал кхы гаьнагIа дац из кха.

Листа, шин метрал лакхагIа я хьажкIаш. Ше лелаш йолча Е-281 маркахи трактора тIехьатоссача «Вихрь» яхачеи косилкаца хьокхаш я уж. ХIаьта цар чуйийцар силос йоллача дIакхухьаш пхи машини йоккхa лафет тIехьатесса К-700 яха низ бола тракторш я.

— Тахан цхьайтталагIчох ах сахьат далалехьа кхай тIара силос дIайоллача пхиихха рейс яьй чуийца хьажкIаш дIакхухьачара, хIаьта шофераша Алихаджиев Iимранеи Мумаев Ахьмадеи ялх-ялх, — йоах укхаза деча балхашта кулгалдеча, халкъа тIахьожама группана юкъевоагIача Мутушев Вахас. — Вешта Ахмадов Iимрана норма 400 тонн йолаш 550 тонн хьажкIаш дIаехьай хIанзле кхай тIара. Цул дукха тIехьавнсац Мумаев Ахьмад а.

Тхо латтача хьатIайоагIа шаккхе косилка. Кхо-йиъ минут ялалехьа хьалъюз цар шоашта уллув дIаувттача машиний кузоваш. АргIанара яр хувцалу Хатаев Эмиюллас леладеча косилка юхе. Цхьабакъда, шофера ший машин косилкал сихагIа лаьлла, цо хьекха хьажкIаш кузовах хьокхалуш лаьтта лег. Из бIаргадайнача Мумаева лаьрхIа йолча шоаклокхиргех шоферага хоам бийя юстардоаккх кхоачамбоацар. ХIаьта а ши-кхоъ килограмм гIадамаца цхьана аьта хьажкIаш юс кхай тIа.

— Новкъостал дара «агрохимера» вайта шофер ва из машин лелаер. Тахан духхьашха мара болх беш а вац, — йоах Мумаева. — Цудухьа гIалаташ а дувлийт. ХIаьта хIанз лаьтта Iолийга хьажкIаш пайда боацаш йоврргъяц. Кхоана укх кхай тIа совхоза доахан доажадергда. Цар хьаэцаргья укхаза йисараш.

— Мел хьажкIаш йоал хIара гектара тIара, — хьаьттача: — Беркате кха да яр. ХIаьта гектара тIара 280—300 центнер хьажкIай моша доакъар доал. ХIаьта план а яц 200 центнер мара. ХIаране чу 650 центнер чуйода ши кIоаг хьалбизаб оаха. ХIанз 2500 тонн чуйодаш бар ба хьалбузаш, — аьлар Магомадов Хьамида.

Из беркат хьакхелларaш ба эггара хьалха подрядагIа болх беча Ибиев Идриса кулгалдеча кхаш леладеча бригадера механизатораш Арсеииков Бадрудини Витушев Ахьмади. Лаьтта тIоадал къеннилга хоаделча цу сахьате кхай тIа дIаоттайора цар догIан хьисапе хий тохаш йола шоай агрегаташ.

ТIакхоач делкъа ха. Шоай техника кхай тIа а йите цхьан машина тIа нах совхоза столове болх. Из а яц хьажкIаш чуэцачара километрал гаьнагIа.

Чам болаш а тайп-тайпара а кхача оттабу повара Умарова Заргана.

— Делкъийгеи сайрийнеи мах боацаш лу оаха хьажкIаш чуэцашбараштa кхача, — йоах Усманова Зурас.

ХIама йина баьлча тайпан цIераш йоахаш цхьацца нах шийна хьатIа а бехаш, пхе дийнахьа баьча балха итогех премеш екъа йолалу из. ЭггагIара дукхагIа — 30 сом хьажкIаш хьокхаш волча Хатаев Эмиюллана, Алихаджиев Iимрана кхоач. ХIаьта преми ца луш цхьаккха а висац.

— Наьха балхацара безам совбаккхара иштта йоакхо яро хьакхол-кх беркат а. ХIаьта план 19 йолаш укх шера хIара хьайбана лаьрхIа 24 центнер доакъара единица Iалашъе декхар тIанйцад оаха. ХIанз йоллаш йола силос а люцерна диазлагIа хьекхачул тIехьагIа кийчъергйола йол а дIалаьрхIача из кхы а дукхагIа хургда, — йоах директора.

Силос йолла кIоаг. Цхьан минута юха ца соцаш Т-40 яха низ бола трактор лел цу тIа гIолла, хьажкIаш Iочутеlаеш. Из лелаеш тIема а къахьегама а ветеран Гончаров Алексей ва.

— ЗIамагIа бола шиъ-м хьалбузар оаха, хIаьта ер баьсса лаьттаб тIеххьарча ялх шера. Цу юкъа укх шера мара хьалбузаш а бац. Хьайбаш меца дусаргдоацилга хьахьокхаш йола белгало я из, — аьлар цо тхо дIадолхаш.

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТАШ ТIА: «Юбилейный» совхоза толашагIа бола механизатораш (аьрдехьара аьттехьа) Э. Хатаеви I. Алихаджиеви; силоса хьажкIаш хьокхаш йоахка агрегаташ.

С. АЛИХАНОВА сурташ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА БОАХАМА БОЛХЛОШТА НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дукхача шерашка беркате болх барах, доккхий хьоахкамаш гойтарах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Нохч - ГIалгIай АССР халкъа боахама болхлошта:

Антоненко Сергей Федоровича — «Чеченингушконсервагропром» яхача консервни промышленноста производственни объединене генеральни директора заместитела.

Афанасиади Георгий Афанасьевича — «Грозненский» яхача шурий комбината керттерча конструктора.

Андреади Алексей Николаевича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттеи гази йоаккхача управлене технолога.

Асаков Хасмагомеда — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттеи гази йоаккхача управлене слесара.

Беруев Махмуд Заиндиевича — Октябрьски технологически транспорта управлене водитела.

Балин Виктор Перфильевича — Нохч - ГIалгIай цементни завода токара.

Васильцова Надежда Михайловнана — Карабулакерча химически реагентий завода аппаратчика.

Губанова Зинаида Дмитриевнана — № 1 йолча специализированни гIишлон-монтажни управлене штукатур-маляр.

Дулатова Равила Андреевнана — «Промтовары» объединене № 14 йолча тика заведующена.

Зуев Василий Михайловича — «Грозненский» яхача шурий комбината автотранспортни предприяте карбюраторщика.

Закриев Дайдаш Адамовича — Ташкалински технологически транспорта управлене водитела.

Касмыкина Нина Григорьевнана — «Грозненский» яхача шурий комбината аппаратчика.

Кунцов Иван Владимировича — № 2 йолча гIишлон-монтажни управлене маляра.

Касьян Николай Степановича — Нохч - ГIалгIай цементни завода энергетика.

Лабазанов Сепиюла Айпулатовича — № 10 йолча специализированни гIишлон-монтажни управлене монтажника.

Матаев Нажан Топтаевича — «Грозненский» яхача шурий комбината шофера.

Мерзуев Айнди Ихвановича — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттеи гази йоаккхача управлене оператора.

Мадаев Вахит Наибовича — Шалински района «Продтовары» яхача тика заведующена.

Никитченко Валентина Петровнана — «Грозненский» яхача шурий комбината йоккхагIйолча инженер-химика.

Панчук Иван Андреевича — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттеи газ йоаккхача управлене оператора.

Табунков Павел Александровича — Нохч - ГIалгIай гIишлон - монтажни управлене бригадира.

Тифанюк Любовь Ивановнана — Грозненски газ чакхйоахача завода оператора.

Таштиев Казбек Магомедовича — Шелковски даьттаи нахчаи завода директора.

Уциева Тамара Магомедовнана — Нохч - ГIалгIай АССР Госплана промышленноста планировани яра отдела начальника.

Федюшкин Александр Степановича — «Чечингражданстрой» треста автотранспортни предприяте водитела.

Харченко Леонид Ивановича — Нохч - ГIалгIай бурув тохара балхий управлене бурильщика гIончана.

Хонкурханова Алмакуна — Нохч - ГIалгIай гIишлон управлене жилищно-коммунальни контора ремонтно-гIишлон участка каменщика.

Халин Михаил Георгиевича — Малгобекски бурув тохара - балхий управлене бурильщика.

Цороев Мухьмада Бийсолта — Малгобекски раймолзавода мастера.

Эртханова Айзан Асламбековнана — Гудермесски раймолзавода мастера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный,
1987 ш., 12 август.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЮРТА БОАХАМА БОЛХЛОШТА СИЙЛЕН ЦIЕРАШ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Юрта боахама даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувларахи къахьегаме толамаш дахарахи Сийлен цIераш лойла:

«НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ВЕТЕРИНАРНИ ЛОР»:

Алероев Руслан Нурдиевича — Надтеречни района «Горагорский» совхоза керттерча ветеринарни лора.

«НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ЗООТЕХНИК»:

Мугиев Павел Фотнча — лоамашкеи лоамашта юхерчеи юрта боахама Къулбаседа-Кавказски НИИ жа леладара лабораторе заведующена.

«НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ АГРОНОМ»:

Строева Клавдия Григорьевнана — «Гикаловское» яхача производственни объединене генеральни директора.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный,
1987 шера 14 август.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН АРБИТРАЖА КЕРТТЕРЧА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН АРБИТРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

«СССР-рча Паччахьалкхен арбитражах» долча СССР Закона 8-ча статьяга хьежжа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

нов. **Рязанцева** Галина Григорьевна Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен арбитража Керттерча паччахьалкхен арбитралла хьожае.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный,
1987 шера 12 август.

ВАЙ — ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ

ВЛКСМ областной комитете селхан вIашагIкхетар хилар Венгре Даймехка фронта делегацеца. Комсомола обкома хьалхарча секретара Л. Касаева венгерски новкъосташта дийцар КПСС XXVII съезда, ВЛКСМ XX съезда решенеш кхоачашъяра областной комсомольски организаце дечох, белгалдаьккхар вежарашха долча халкъашта юкъерча ди тIехьагIа чIоагIлуш доагIача бувзамаша кагирхошта интернациональни кхетам балара дикка гIо деш хилар доккхагIдолча ноахала опыти цар еш йола политически ориентации шинна а мехка кагийча нахаи мехкараштеи идейно - политически кхетам балара боккха лоархIам болаш хилар.

Советско - венгерски доттагIала общества Нохч-ГIалгIайчен отделене балхах дийцар цун правлене председатела ЧИГУ профессора З. А. Гойговас. Гулбеннараша дег тIара къоабалвеш тIанйцар Сийлахь - боккха Даймехка тIом лаьттача хана Венгри мукъайоаккхаш хинна П. Лысенко.

Делегаце кулгалхочо Ласло Вамоши белгалдаьккхар из вIашагIкхетар социалистически интернационализма идеяш котъялара цхьаькха цхьа масал хилар.

Партийни вахар: балха стиль

КЕРДАДАР ХЬАЛЛАЦА

Наьсарерча коммунисташа шоай собранешка ювц КПСС ЦК июньски Пленума решенеш. Дукха ха йоаццаш КПСС райкома пленум а хилар цу деша хетаяь.

Бехктокхам чIоагIа айбенна зама я вай яр, къаьстта коммунистий. Цудухьа, парте райкомо ший балха юкъе къаьстта теркам тIабохийт цу деша. Ийллача партийни собранешка шоай балхах, вахарах-леларах лаьца отчеташ еш кулгалдеча балха тIара 132 коммунист хиннав ер пятилетка йолаелча гIоне. Царех 77-нена бехк тIабуллаш характеристикаш еннай. Цу гIулакхо хьахьокх коммунисташта юкъе а дисциплина, порядок телхаеш, гIулакх бе-башха доацаш хеташ бола нах хилар.

Района партийни организацена хьалхашка латташ дукха проблемаш я тахан. Царех керттерчарех цаI я — наха болх бе моттигаш хилийтар. КПСС обкома бюро а дийцад из дош. Оаха а дитац из тхоай хIара денна теркам тIа ца бохийташ. КIезига-дукха из проблема меттахьаяккха вIаштIехьдаьннад тха. ЛаьрххIа оттаяь районни план я цу хьакъехьа. Цу тIа къаьгга гуш да маца; мичахьа промышленни объекташ хьалъе еза, цига болх беш масса саг хургва, хьалъе езар малагIа организаци я. ХIаьта царех дукхагIъяраш соцкультбыта объекташ я.

ДIадахача ах шера 650 саг балха эттав районе. Шу чакхдалалехьа — 1600 сагага дIанхоачаргъя из цифра. Тахан-кхоана яхар мо болх бе йолалургйолаш я мерзахий доаккха завод (цига къахьегаш хургва 400 совгIа саг), шоллагIа смена дIайолаяьй трикотажни фабрике. Цо кхы тIа чулоац 600 саг.

Иштта керда балха моттигаш гучаювлаш йоагIа совхозашка а. 150 саг болх беш хургва «40 лет Октября» яхача совхозе хьайийллача швейно-ахархой комбинате (кхашка балхаш долча хана — кхашка къахьегаргда цар, доацача хана — шоай цехашка болх бергба). Керда промыслаш хьайийллай «Экажевский» совхозе: Укхаза я керамзита кирпиш ю, аьшка сетка бу, полиэтиленови пленкаш ю цехаш.

ХIаьта а тхона хеттача тайпара дика лелац из гIулакх. Дукха нах ба районе болх хьабе моттиг йоацаш. Цудухьа хIара шера бIаьстан юххье нонагIо нах дIаух кхыча областашка болх бе.

ШоллагIа проблема — кадраш. Парте райкомо цIаккха а дитадац из дош теркам тIа ца бохийташ. ХIаьта а боагIача тайпара из ца хинналга таханарча дено хьахьокх. Цхьаккха инициатива йоаца нах дукха ба кулгалхой гIандаш тIа багIаш. ВIалла тIехьале йоаца дош санна тесса дитад къона смена хьалкхеелга укупорочни хIамаш еча СурхотIарча завода, мельзавода, кирпишкаш еча завода партийни организацеша. Даггара уйла йича кулгалхой резерве дIаязве мегаргволча къонача сага цIи йоаккхаяланзар ДРСУ кулгалхошта.

Иззача хозрасчета наькъ тIа яларца чIоагIа айлу къахьегамхой бехктокхам. Царех хIаравар — бокъонца да хила веза ший предприяте. Цу гIулакха эггара хьалха хьокхам лураш коммунисташ хила беза. Иштта къахьегача коммунистий дукха цIераш яха йиш йолаш вар со, царна юкъе Социалистически Къахьегама Турпал «40 лет Октября» яхача совхоза звеньевой Кодзоев Бахьаудин а волаш. ХIаьта а аз хьоабац уж. Партийни декхар кхоачаш ца деш, сий дожадаьча цхьаболча коммунистех дувцаргда аз. Пхьилекъонгий-Юртарча исполкома председатель, коммунист В. Гиреев ший служебни хьалах пайда баккха венна хиннав харц каьхаташ вIаштIехьа а даьха. Фу аргда, фу хьокхам лургба цо партерча ший новкъосташта а юрта бахача наха а? Партийни билетацара къаста вийзар цун.

ДIахо, «Электроинструмент» яхача завода автоматни участке къахьегаш ва 15 саг. Царех 4 коммунист ва. Цу виъннех цхьанне мара балха нормаш кхоачашъяц. Ала йиш йий цар дизза шоай партийни декхар кхоачашду?

Укх пятилетка цхьан шеран ах шеран партийни Устава 8-ча а 16-ча а параграфашка хьежжа партера дIаваьккхав 9 саг. Тха, райкома, бехк а ба цу даькъе, хIана аьлча хьалххе а хьажац тхо малагIча зулама наькъ тIа саг ваьннав. ЦаI из да. ШозлагIдале, парте хьаэцача хана бокъонца цу сагах фу доалл хьажа оарцIгIа ца доалаш моттигаш а нийслу.

Юххьанцарча партийни организацешца ба парте берригa низ. Дукха ба районе бизза партийни гожакаш бола нах. Царех ба «Экажевский», «Назрановский» совхозий партийни организацей секретараш М. Тумгаев, У. Мислауров, кхыбараш. ХIаьта а ала доагIа, эггара чIоагIагIа хила езаш йолча парторганизацеша а мелал ювлийталга. Масала, дувца дезаш дац «Электроинструмент» яха тха завод района экономике мел лоархIаме я. ХIаьта а укх тIеххьарча хана, къаьстта госприемка юкъе яьлча денз, дикка мелденнад завода гIулакхаш, лохъеннай партийни влияни а. Массехказза бюро заседанешка, пленумашка, активашка дийцад из дош. Хувцалуш дукха хIама дац. Дукха ха йоаццаш хержа къона секретарь А. Манкиев ва укхаза. Цун хьинарга хьожаш а сатувсаш а да тхо.

Дукха керда формаш а методаш а юкъейинхьай оаха тхоай партийни балха тIа перестройка йолаелча денз. Цу гIулакхах боала пайда гуш ба. Юххьанцарча партийни организацей декхар да кердадар сихха хьаллацар, перестройка е бокъонца мала ваьннав хьажар, цар дика гIулакхаш совдувргдолаш дола хьалаш хьадар, тIехьависар, мелвеннар таханарча декхарий наькъ тIа ваннхар. Из да оаха царна хьалхадоахар а уж тIахьехар а.

И. МУЦОЛЬГОВ,
КПСС Назрановски райкома оргодела заведующи.

Шоашта тIехьа тата мара хIама ца дуташ бIарг ма кхоачча урагIа ух эггара хIанзарча бортови аппаратураци герзацеи Iалашъяь йола сиха тIема истребителаш.

...ТIадилла декхар кхоачашдий цIайоагIа тIема машинаш. Кабинашкара аравовл летчикаш. Уж хIанзарча фецарча тIем тIа моллагIа чоалхане хьал эттача боха ца бохаш из ла кийча ба.

СУРТА ТIА: 1-ча класса тIема летчик капитан Кащеев Александр.

ТАСС фотохроника.

16 августа — СССР Фегарча Флота Ди

МАШАР ЛОРАБЕШ

ТIема - Фегарча Низий Главнокомандующе — СССР оборона министра заместитела, авиаце маршала Александр Николаевич Ефимова жоп лу АПН корреспондента хаттарашта.

Хаттар: Советски авиаце историе тIа да укх тайпара хIама: 1918 — 1920 шерашка Советски правительствана керте латтар ше хиларах тарра, Владимир Ильич Ленина кулг яздаьд авиаце дешай хьакъехьарча ши бIаь совгIа долча документа...

Жоп. Из бакъда. Советски авиатораша доккхал а ду авиаци дегIайоалаяра иштта чIоагIа йоакхо еш В. И. Ленин хиларах. Цунца цунна гуш хиннай мехка транспорта, бувзама, оборона лоархIаме средство. Ленински документаша дукхха дешаш чулоац: авиационни Iилма хинна дIаоттар, самолеташ хьаелга, авиационни Iилманхой, летчикий кадраш кийчъяра, летчикаша дуачун йоакхо, граждански тIема фронташка самолетех пайда эцара еш йола уйла. ТIема цIеча летчикаша, иштта оалар цу хана авиаторех, денали къонахчали долаш тIом бора белогвардейцаштеи доазол дехьарча интервенташтеи духьала. Советий ВВС тIема летописа юкъеяхай Советски Республика моастагIашта духьала тIом беш цIи хезача дукххача летчикий цIераш.

Советски авиаци хинна дIаоттарца дувзаденна долча документашта юкъе да 1923 шера 3 сентябрера расписка а: «Правда» яха самолет хьаяра нов. Ленинеи Крупскаяси денна ялх червонец хьанийцад». Из расписка духхьал Фегара Флот хьадара мехка къахьегамхоша шоай лоIаме гулдаьча хьалхарча кхо миллион сом хулача дошо ахчах хинна Iац. Из да Ленина советски авиаци хинна дIаоттаран дегIайоалаяран еча терконах а.

Хаттар: Граждански тIом чакхбаьнначул тIехьагIа а дунен шоллагIа тIом болабаллалца а вай мехка хьинаре гIулакхаш даьд эскарен флотен тIом бара говзал лакхъяра. Кердача технически кIийлен тIа уж эргальха тоаярен кхы тIа а технически Iалашъярен шерра программа оттайир. Мишта Iаткъар из ТIема-Фегара Низаш дегIадоаладара?

Жоп: Цу хана боккха теркам тIабохийтар эггара хьалха авиационни промышленность дегIайоалаяран самолетий даймехка конструкцеш хьаяран. Мехка индустриализаце планаш кхоачашъяро йиш хилийтар авиационни техника хьаяран арахецаран йола хиланза яргйоаца материально-техническии база хьалъе.

Итт шера йолча хана (1929 — 1938 шш.) Советски ТIема - Фегарча Низаш шозза кийчделар кердача тайпарча самолеташца. Низ бола авиационни паччахьалкхе а хинна дIаэттар Советски Союз. Вай самолеташа шоаш гаьна а тIехгаьна а йохалуш хилар хьахьекхар, Гаьнарча Малхбоале японски провокаторашца сигала тIом беш, Испане фашистски авиаторашца латаш шоай лоIаме баха хинна вай летчикаш белгалбаьлар фегарча тIема говзал а денал а хиларца. Эггара тIехкарагIдаьнна хIама дар 1937 шера Iо ца ховш Валерий Чкалов керте а волаш Москвера Къулбаседа полюса тIа гIолла тIехъяьнна Америке советски самолет яхар.

1939 — 1940 шерашка советски конструктораша хьайир кхы а дикагIа тоаяь машинаш. Аз ювцараш я Як-1, ЛаГГ-3, МиГ-3 яха истребителаш, Пе-2, Пе-8 яха бомбардировщикаш, Ил-2 яха штурмовик. 1940 шера дукха арахеца йолайир уж. Царех дукхагIйола самолеташ фашистски Германе уж санна йолча машинел тIех яр, тIем тIа дикагIа а хилар. Масала, ЯК-1 яха истребитель пхи эзар метр лакха урагIъяхе сахьата 575 километр гаьна йодар, хIаьта из санна йола Ме-109 яха немецки истребитель тIехъяьлча а сахьата 545 километр мара сиха йодацар. Пе-2 яха бомбардировщик сахьата 540 километр гаьна йодар, пхи пулемети 1000 килограммага кхоачаш бомбаши тIа а йолаш. ХIаьта Ил-2 яха бомбардировщик шийна ниса дунен тIа цхьаккха а йоацаш дика самолет яр.

Бакъда Советски Союза истори кIезига ха яьнна дар. Фашистски Германи вайх летар эскар, цунца цхьана авиаци а эргаяьккха тоаярен технически кхы тIа Iалашъярен дуккха гIулакхаш, керда тIема техника йинстеяккха кхелехьа. Масала, ВВС доакъошка 274 керда самолет мара яцар. ТIема-Фегара Низаш тIем тIа айттар керттерча даькъе 1939 шера арахийцача самолеташца, уж дикка чухьнахьа яр германскичарел. Керда самолеташ хьае а царца кхы тIа ВВС Iалашде а дийзар тIема халача хьалашка.

Хаттар: Документаша деча тешалагIа фашистски авиаце керттера низаш дохадир советско - германски фронте. ХIаьта советски ВВС-ах хилар из боккхача лоархIамеи эггара чоалханен дола декхар кхоачашдара керттера средство. Бакъда хIанзалца а тIехь дунен историкашта дагадоалла хаттар да гитлеровски Германе тийшача балхагIа тIом болабаьча геттара халача хьалашка, агрессора низ дукхагIа а технически дикагIа а хиннача хьалашка сигал беча тIем тIа моастагIчун бера инициатива яккха а фашистски люфтваффешта меттахьа хIама тохаш эшае а мишта мегад? яхар.

Жоп: Цу тIехь цхьаккха къайлагIа хIама дац, тамаш е езаш хIаьта а. ТолашагIа йолча социалистически экономикаца чIоагIало а лувцаш. советски наха тыле боккъала долча турпала деналца къахьегар бахьан долаш шерагара шу массаза доал авиационни техника дукхагIа арахеца, тIема самолеташ моастагIчун йолчул дукхагIа а дикагIа а арахеца йиш хилар. 1941 шу чакхдоалаш мехка малхбузерча районашкара малхбоалерча районашка предприятеш дIаяхьа, промышленность тIема эшача хьал тIа яккха йиш хиларагIа кердача конструкцей самолеташ сиха а дукхагIа а арахеца йолайир. Масала, 1942 шера духхьал Ил-2 яха штурмовикаш цул хьалхарча шера хийцачул 5,7-зза дукхагIа арахийцар. ТIом латтача хана ерригаш а 54 эзар истребитель, 35 эзар совгIа штурмовик, 16 эзар совгIа фронтови гаьна йолхен бомбардировщикаш арахийцар. Советски авиаци ерригa а кердача техникаца эргаяьккхар.

Из бахьан долаш гитлеровцаш авиаце хьакъехьа тIеххилар дIадаьлар. Цунца цхьана эргаяьккха тоайора ВВС структура а. 1942 шера вIашагIъеллар 17 фегара арми. 1942 шера гурахьа хьае йолайир авиационни корпусаш. Уж хьаеш лоархIаме хилар авиационни кадраш кийчъяра, тIема хьалашка дика тарлуш йола система. ТIема хьалхарча духхьала цхьан шеран ах шеран 90 эзар гаргга летчики технически болхлои кийчвир. Иштта хьайир низ бола авиационни резерваш. Советски командоване йиш хилар сигала тIом бара кхы а дикагIча методашка яла а лаьттарча эскара хьашташ кхоачашде а — фронтий массехк фегарча армен гаьна йодача авиаце соединенейи низашца сигалара йоккхий операцеш е.

Фашистски агрессорашна лоаттабеча тIем тIа советски летчикаша, эскарен флотен берригача бIухоша а санна, къаьстта дика морально-политически тIемен гIулакхаш, къонахчала, турпалала, майрала цIаккха а ца хиннача тайпара дола гIулакхаш хьахьекхар. Уж майра летар шоайчул дукхагIа низ болча моастагIех. хIаьта тIом бара кхоачамаш чакхдаьлча, самолет тIатохар. Дукххача советски летчикий турпалал яр советски ВВС толам боаккхаш хиннача эггара а лоархIамечарех цхьа фактор.

ТIом латташ шаьрлора тIом бара говзали авиаци юкъейоалаяра тактикеи. Масала, шерра юкъейоалайир из Сухопутни эскаро тIом беча керттерча лостамашка. Авиационни тIом бар санна йола керда форма оттайир. МоастагIчунца сигала а цуи аэродромашта чIоагIа хIама тохара наькъаца а фега беча тIем тIа котало йоаккхар. 1943 шера аьхки советски ВВС-о сигала йиза стратегически котало яьккхар. ТIом чакхбаллалца кхы из дIа а хеланзар.

Хаттар: Дунен шоллагIа тIом чакхбаьнначул тIехьагIа реактивни авиаце зама дIайолаелар. ХIанз практически еррига тIема авиаци хьахозача татал массагIа, ракеташ кхухьаш, моллагIа ха эттача лелаш я. Цу хьакъехьа мишта дегIайоагIа советски тIема авиаци?

Жоп: 30-гIа шераш юкъе кхаьчача гIолла Советски Союзе а иштта цхьадолча кхыча мехкашка а реактивни двигателаши царна йоагIа сигала лела аппараташи хьаяра Iилма - тохкама а конструкторски а балхаш дора. Вай мехка коачача доагора реактивни двигатель болча самолетаца эггара хьалхара полет йир 1942 шера бIаьсти. Кхетадеш ма дий тIемо болх бара таронаш юхаувзаш хилар, хIаьта а реактивни авиаце Iилман конструктивнии лардаш хьайора. ТIом чакхбаьнна шу даьлча, 1946 шера апрель бетта сигала гIеттар МиГ-9, Як-15 яха шиъ советски реактивни самолет - истребитель. Миштай хьожаш техкача, уж дика хилар, серийни арахеца а йолайир.

ДIахо йодача хана советски тIема реактивни авиаци хадданза дикагIча оагIорахьа хувцалуш, авиационни техника конструкце эогаьнна тоалуш. авиационни ракеташ, радиоэлектроника, самолеташ лелаяра автоматизированни системаш дукха юкъейоалаеш дегIайхар.

ХIанз ТIема - Фегара Низаш Iалашдаь да вай ханарча эггара дикагIча техникацеи герзацеи. Цар керттера низ ба самолеташ - ракетоносцаш. Уж боккха летно-тактически низ бола, ракеташ, бомбаш, йоккхий топаш йола, радиоэлектронни прицельно - навигационни оборудовани лелаяра автоматизированни системаш йола чоалхане тIема комплесаш я. ТIема самолетий авиационни ракеташта, царца цхьана ядерни кийчъяьрашта а моастагIчун фена духьаларча оборона средстваш йолча зоне дIачу а ца йоалаш цун объекташ йохае могаргда. Хьа а яьй тIема кхоачамашта юкъе а яхийтай хувцаш оттаде йиш йола ткъамаш дола машинаш, латтачара ниийсса урагIйохалу а Iойоссалу а аппараташ. ТIема транспортни авиаци Iалашъяь я дукха мухь тIабетта дIабахьа а гIетта гаьна яха а йиш йолча самолеташцеи тайп-тайпарча вертолеташцеи. Царна моаргда танкаш, ракеташи артиллерийски установкаши йохае, нах боабе, аэродромаши кхыйола объекташи йохае.

Фегарча оборона Эскара маневренни тайпа да сигала гучаваьнна моастагIа, керттерча даькъе гаьнна воллаше а вохаве лаьрхIа йола ПВО авиаци. ДIахо дегIаенай форда тIара авиаци. Из боккъалдар аьлча, океански хилар, фордацара паччахьалкхен доазонаш лорадара керттера средство хилар.

Хаттар: Немецко-фашистски агрессорашта духьалара тIом баьча шерашка дукххача советски летчикаша турпалал гайтар. Хьохье ма хиннавий самолетаца-штурмовикаца 222-зза тIом беш. Мишта хет хьона хIанзара летчикаш? Денале гIулакх дара кийча бий уж?

Жоп: Бизза бехктокхаме отта кийча а волаш ала йиш я са ВВС йола унзара тIема техникеи герзи тешамеча бе йоал, аьнна. Афганистане советски эскара къоастаяь йолча контингента юкъе а болаш интернациональни декхар кхоачашдеш тIем тIа къонахчал, денал, майрал гайтача авиатораша тешавеш бакъдир хIанз эскаро байракхашта кIал латтараша фронтовикий турпала традицеш дIакхухьараша хьалха дIадахача ноахалий гIулакх дIахо хьоргхилар, тешаме хургхилар. Турпалали къонахчали долаш хиларах царех дукххабараштa Советски Союза Турпал яха цIи еннай, бIаьш бараштa орденаши медалеши еннай.

Низкъалча тIем тIа чIоагIлу ВВС бIухой къонахчал. Цар тIагIертта Iомаю дешара процесса эффективность лакхъяра керда таронаш, шаьрду тIом бара шоаш Iомадаьр. Уж массаза а кийча ба шоай патриотически интернациональни декхар кхоачашде.

Хаттар: Фу ала йиш я тIема авиаци дегIайоалаяра перспективех?

Жоп: Дунен тайп-тайпарча мехкашка деча тохкамаша йиш хулийт 2000 шу тIакхоачаш гIетта лелара, тешамен дарегIен хилара хьакъехьа хIанзарча ткъамаш долча машинел дукхха а тIехйола самолеташ хьахургья ала. Масала, ювцаш я кхо тайпа гIетта лела гиперзвукови аппараташ. Иштта йола машинаш хила мег разведчикийи перехватчикийи вариантех. Боккха теркам тIабохийт лоацача моттигера гIотташ, ниийсса Iочуяй Iоховш. самолеташ Iохувшача - гIовттача йохаяьча моттигашка лелалуш йола самолеташ хьаяра. Дукха кхыйола проекташ а увттаю. Царех малагIа конструкцеш кхоачашхургья хьахьокхаргда хано. Шеко йоацаш да цаI — техника хьакъехьа дукха хувцамаш хургхилар.

Бакъда сихдаь герз хьадар, цунца авиационни дар а. Советски Союзо оттадеш гIулакх дац. Советски мохк тIехьа хиннаб, тIехьа а ба дизза а дерригa а герз дIаданкхара, 2000 шу тIакхоачаш дерригa ядерни герз дIадаккхара. Варшавски Договора паччахьалкхенаша-доакъашхоша Берлине хиннача совещане тIайийцар социалистически паччахьалкхений тIема доктрина оборонительни маIан долаш хилар, ма хулла лохагIча боарам тIа тIема низаш цхьатарра лоаттадар ловш да хьаддан шолха доацаши аьнна дола документ.

ХIаьта хIанзарчоа империалистически низаша дунен тIа кхоxкам чIоагIбеча хана советски ВВС социалистически мехкий эскарий авиаторашца цхьана чIоагIа лорадеш да социализмана карагIдаьннараши машари.

(АПН).

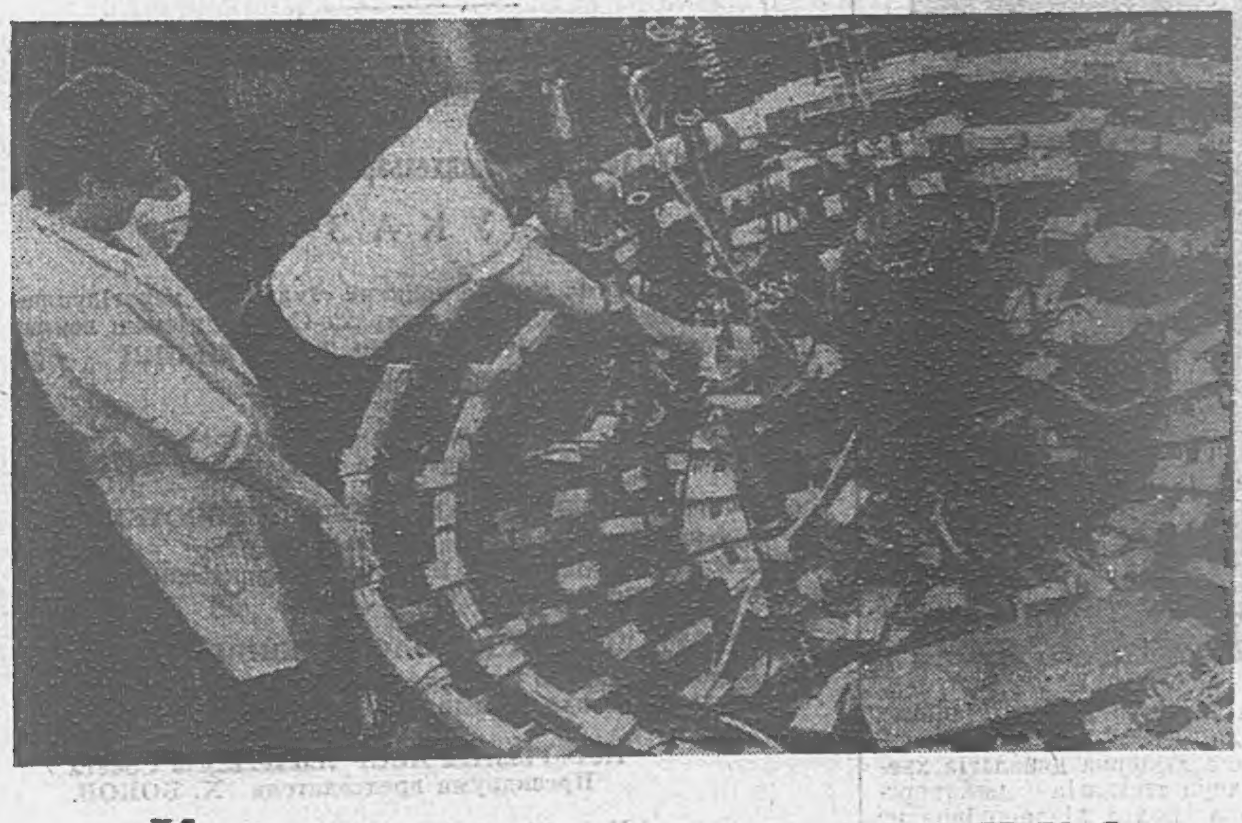

Кхоанен энергетика

МОСКВА. И. В. Курча това цIерагIча атомни энерго Институте «Токамак-15» яха термоядерни установка хьалъеш латт. Из аргIанара установка шоаш дика хилар хьахьекха «Токамак - 7», «Токамак-10», «Токамак-13» яха установкаш санна тIех йIайха плазма хьаяран тахкаран лаьрхIа я. Цхьабакъда, Iаламхоша, конструктораша, инженераша, монтажникаша цхьана хьалъеча кердача установка цIенха итта белгало я. Эггара хьалха «Токамак-15» яхача установка лургья Цельсех бIаь миллион градус йовхал. Из мел лакха температура я кхетаде хала да. Цу температурах плазма Iаьржа хул, юххьанцарча стаде йIохьеш массехк секунда сийрдайоале а.

Дукха ха йоаццаш цун гаргга йола плазма температура (Цельсех еэткъеи итт миллион градус) елар «Токамак-10» яхача установка. Цхьабакъда, иззал лакха температура плазма дайгагIа долча — электронни даькъе мара яцар. ХIаьта «Токамак-15» яхача установке термоядерни плазма дерригa керттера доакъош Цельсех бIаь миллион гаргга градус йолча температура хургда. Цунца тIехтемпературни плазма хьахургья, цо Iаламхошта термоядерни реакторе плазме хула процессаш Iомае таро лургья. Цу тайпарча реакторех энергетикаша хургйолча эзарше ре пайда ийбергба.

СУРТА ТIА: зIамагIвола Iилман сотрудник В. А. Ртищеви зIамагIвола Iилман сотрудник С. Б. Степнови «Токамак-13» экспериментa кийчъеш ба.

А. МАРКОВИНА сурт. ТАСС фотохроника.

ДИКАГIЧУННА — ШЕРРА НИКЪ

Яйгачеи кхачани промышленноста, бытовой приборий машинашъяра министерства коллеге соцамга хьежжа болхлой моттигашта комплексни аттестаци яра дика кийчо еш я Аргунски «Пищемаш» завода коллектив. Кхетама болх беш ба болхлошта, инженерно-технически болхлошта, гIулакхерча наха юкъе, заводе гIолла техача приказагIа вIашагIъехкай аттестационни комиссеш, уж Iалашъяьй мел эшача технически методически материалашца, производственни служебнии подразделенешка аттестаци чакхъяккхара йола ха оттаьй, болхлой моттигашта аттестаци яра учет леларан йиллача хана из чакхъяккхаран хьожабаьб бехктокхамера кулгалхой.

Заводе хадданза балхаш ду къахьегама хьалаш, кхерамзлен техника, промсанитари тоаяра. Цу балхашта лаьрхIа йола мероприятеш белгалъяьхай.

Цу мероприятешка хьежжа вIашагIъехкай керда производственни участкаш, керда техникеи прогрессивни технологии цига юкъе а йоалаеш. Царех я механосборочни цехе болх бе йоалайита участкаш: чхьагIар доаккхача промышленностехьаю продукци кIезигъярца дувзаденна вIаштIехьъяьккхар укхаза М-122 яха роторни питателаш хьаю участок, токарно-револьверни автоматий участок, ерригаш а бархI. Пластмассови участке кхы тIа а керда дIаоттаьй ялх литейни пластмассови автомат. Производственни мощностехи майдехи дикагIа пайда ийбара, ВЯА-6 яха ящични транспортераш хьаяра йолча участкера къахьегама хьалаш тоадара транспортни зIанараш хьае йолаьй котельносварочни цехе, шиъ козловой кран а оттаеш, болх бе йоалаяьйтай кийчача продукце склад. ШоллагIйола козловой кран 5 тонн мухь мара хьалъайбе низ кхоачаш яц.

Из даьд электроэнерги балха хан кхояра, кIезига дозал долча мовхьашта обработка ечара къахьегама овсарле лакхъяра, цу кIезигмезиг долча балхаш тIа итт тоннага кхаччалца мовхьаш нийде низ кхоачаш йола козловой кран ца хьежаяра. Цудухьа кIезига йоаю электроэнерги, кIезигагIа ю амортизаци.

Штампаш хьаелта эргадаькха тоадара йола производственни участок юкъейоалаеш я, кийча оатхалаш дIаоттаяь лоаттаяра йола склад болх бе йоалаяьлитай, цига дIаоттаьй универсальни кран-штебелер, оатхалаш дIаоттаяь лоаттаяра йола стеллажеш. «Оргтехавтоматизаци» яхача Симферопольски Iилман - производственни объединенеца договор яьй складски комплексана проект оттаяра, цу складашна дIа-хьа лелаш хургья стеллажеш, цун опытни образец юкъейоалае лаьрхIад Аргунски «Пищемаш» заводе. Производственни процессашта мамогга дукхагIа механизаци автоматизаци яра тIадерзадаь кхы а дукха балхаш деш да, цунца дувзаденна кIезиглуш доагIа кулгашца ду балхаш, лакхлуш латт къахьегама овсарле, цу гIулакхех доккха беркат доал балха моттигашта аттестаци механизаци яра дIахо а кийчо яра даькъе.

Уж мероприятеш чакхъяхарах производственни мощносташка шера арахеца продукци 283 эзар сома маьхха дукхагIа хул, производственни мощностех пайда ийбелга дIакхаьчад 96 процентага.

Технически перевооружене планагIа числовой программни управлени йола станокаш производствана юкъейоалае лерхIаш я. цу даькъе гокарни — 8, шпиндельни труборезнии автоматаш а йолаш.

Укх шера балха моттигашка къахьегама мах бара йола аттестаци яьй, болхлошта цар беча балхага хьежжа кхы тIа а алапеш тела йиш йолаш хьалаш хьадаьд, цу балха моттигий список оттаьй. ДIахо а царна рационализаци яра. Аттестаци яьй завода кулгалхошта, инженерно - технически болхлошта, кхыча специалисташта.

ХIанз укх сахьате заводе 567 балха моттиг я, царех керттера лоархIаш 412 я, аттестаци яьраш 548 моттиг я, цу даькъе керттерчарех 395 моттиг а йолаш. Рационализаци е езаш яр 17 балха моттиг, хIаьта рационализаци яьраш 18 балха моттиг я. ВIашагIтехай технически тIахьожама отдели УСБТ-и. ДIаоттаьй 8 металлорежущи, 6 пластмассови автоматаш, М-122 яха роторни питателаш, кердача продукце корпусашта обработка яра йола числовой программни управлени йола фрезерни станокаш а дIаоттаьй, пропеллерни мешалкаш хьаеш хинна ши болхло кхычахьа балха ваха йиш йолаш мукъавалийтар.

Къаьна тишъенна оборудовани дIа а йоаккхаш, цун метта кердаяр увттаярах а доккха беркат даьлар. Болхлой моттигашта рационализаци ярах дIадахача шера моральни даькъе тишъенна йола 32 эзар сома маьхерча оборудованеа списани йир. Аммортизационни отчисленеех кходаьд 3,2 эзар сом, къаьна оборудовани дIаяккхарах мукъаьнна моттиг 90 квадратни метр я.

Болхлой моттигашта аттестаци рационализации ярах хьагучадоах къахьегам вIаштIехьбаккхар эргадаькха тоадара, кулгашца лу хала балхаш кIезигдара, бригадни форма балха юкъейоалаяра, болхлошка прогрессивни формаш Iомайита езаш хилара дола а кхыдола а дешаш.

Завода коллективе дукха балхаш даьд кхы а болхлой моттигашка рационализаци а еш, морально - тишъенна оборудованена метта кердаяр оттаяра, керда техникеи прогрессивни технологии производствана юкъейоалаяра, производственни мощностех мамогга дикагIа пайда ийбара, шин-кхаь сменагIа болх бергболаш гIулакх вIаштIехьдаккхара. Цу дерригех дувцилга а доацаш доккха беркат даьннад.

Уж лакхе белгал мел яьха мероприятеш чакхйоахача дакъа лоацаш хилар производстве хьалхалаттараш, новатораш, инженерно-технически болхлой. Къаьстта цу лоархIамеча балха тIа хьинаре дакъа лаьцар завода керттерча инженера П. М. Вазаева, технически отдела начальника А. В. Исропилова, производственни отдела начальника С. Сайдулаевас, цеха начальника И. К. Байбуза, кхычар.

Р. ЯКУБОВ,
тха штате воаца корр.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета президиумо йийцар 1987 шера хьалхарча ялх бетта Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра итогаш. НГІАССР Паччахьалкхен бюджет ах шера доходий хьакъехьа 94,4 проценти расходий хьакъехьа 93,1 проценти кхоачашъяьй. Республикански бюджет доходий хьакъехьа 75,5 проценти расходий хьакъехьа 83,5 проценти кхоачашъяьй.

Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета президиумо Нохч - ГІалгІай АССР министраши ведомствай кулгалхойи декхарийла баьб шоашта карайолча объединеней, предприятей, организацей балха анализ е, йизача боахама расчета тІа ялар лоархІаш хІаране балха критически мах а беш, финансови гІулакхан расчетно - платежни дисциплинанен къаьстта теркам тІабахийта. 1987 шера 1 октябрь тІакхачалехьа боалача пайданей платежайн хьакъехьа тІехьадисар дІадаккха. Бюджетни средствех эффективни пайда эцаргболаш хІама де.

Нохч - ГІалгІай АССР предприятей, учреждений, организацей боахама балха тІа законность дІахо а чІоагІдара гІулакхаш миштад хьежа, Министрий Совета президиумо белгалдаьккхар, законность а правопорядок а чІоагІъяра дІадехараш лакхденца доллаше а. республике хІанз а боахама гІулакхашка дукккханахьа бокъонаш телхаеш хилар. Къаьстта кхоачамбоацача хьале я плановии договорнии дисциплина. Договорни декхараш кхоачаш ца дар бахьан долаш дикка зе хул предприятешта.

Министрий Совета президиумо НГІАССР министерствашка, ведомствашка, халкъа депутатий районни, городской Советий исполкомашка аьннад предприятеша, учрежденеша, организацеша боахама балха тІа законность цІенхаштта леладелга Іалашдергдолаш лерттІа а цунна тІаберзабаъ а болх бе. Паччахьалкхени договорнии дисциплина, къахьегама законодательство леладара, социалистически рузкъа лорабелга Іалашдара боахамий кулгалхошкара доагІари бехктокхами лакхбе, приписках ярца, дика йоаца, стандартни йоаца продукци арахецарна лоаттабу къовсам лакхбе.

Президиума заседане иштта дийцар 1987 шера хьалхарча ялх бетта республике бахача наха бытовой гІулакхаш дара план кхоачашъяра дош а. Ах шера бІарчча хьанийцача республике бахача наха гІулакхаш дара юкъера боарам 12 процент лакхбенаб, цунца цхьана юртарча моттиге 16 процент. ХІаьта цу хана планови задани 325 эзар сома маьха е 20 процент кхоачаш ца еш йисай. 20 предприяте план кхоачашъянзар, хІаьта 23 предприяти бахача наха вІалла гІулакхаш де а йолаеннаяц. ПланагІа лерхІаш хиннача 26 тайпа гІулакхех 15 кхоачашдаьдац.

Бытовой гІулакхаш деча министерствас ледара тІаерзаю предприятешни организацеши бахача наха тайп-тайпара гІулакхаш эшара хьаштташ кхоачашдара чура тароннаш гучаяхаран царех пайда эцаран. Къахьегамхой болх беш болча бытовой гІулакхаш дара балхаш ледара ду.

Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета президиумо цхьайолча министерствайи ведомствайи кулгалхой теркам тІабахийтар бытовой гІулакхаш дара планаш кхоачаш ца еш хилара, долаш дола кхоачамбоацараш дІадахаран 1987 шера оттаяь планаш дувцалге йоацаш кхоачашъяран хьадда дола гІулакхаш делга хьадеха а. ХІанз а бахача наха бытовой гІулакхаш делга вІаштІехьа ца даьккхача ведомствайи предприятейи кулгалхошка дІахайтад из болх вІаштІехьбаккхарен бытовой гІулакхаш дара оттаяь план кпхоачашъярен бола персональни бехктокхам цар хилар.

Бахача наха гІулакхаш деш йолча министерствашта, ведомствашта, предприятешта, организацешта, Советий исполкомашта могадаьд гІулакхаш мишта кхоачашду хьажа, цу хьакъехьа тІехьадусилга дІадоаккхаргдола, оттаяь план дувцилге йоаццаш кхоачашъергйола а гІулакхаш де.

Веданен Урус - Мартанен районашка религиозни культех дола законодательство леладара лоаттабу тІахьожам чІоагІбара гІулакхашка а хьежа, Министрий Совета президиумо белгалдаьккхар религиозни культех дола законодательство леладара бола тІахьожам вІаштІехьбоаккхаш а лоаттабеш а Веданен Урус - Мартанен районни Советий исполкомаша цхьабола болх баь хилар. Из иштта дале а цу балха боарам вай хано дІадехараша ма яххара бац. Ведана районе законагІа йоацаш вІашагІкхийтта шоай гІулакхаш деш 500 гарга мурд юкъевола 21 тоаба я. Урус-Мартана районе 300-нел совгІа мурд юкъе воля 10 тоаба я. Бакъда, райисполкомаши цар цунга хьежа комиссеши религиозни культех дола законодательство дІадовзийтара, закон телхадераш-ца къовсам лоаттабара бизза бола организатораш а хинна дІаайттаяц.

БоагІаш бола теркам тІабахийтаъ юрта исполкомий председателаши религиозни культех дола законодательство леладара тІахьожам лоаттабара комиссе членаши цу гІулакха Іомабара.

НГІАССР Министрий Совета президиумо халкъа депутатий Веданен Урус-Мартанен районни Советий исполкомаш декхарийла йир белгалдаьха кхоачамбоацараш дІадаха а религиозни культех дола советски законодательство дувцилге йоаццаш кхоачашдергдола хьадда дола гІулакхаш де а.

Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета президиумо соцам баьб 1987 шера август-сентябрь беттаашка фусамий хьалаш, социальнии медицински дунновкъостал, торгово - бытовой гІулакхаш, пенсионерашна - тІемен къахьегамен ветеранаша салоІилга вІаштІехьъяккхар тоаде дагахьа республикански рейд е, из Сийлахь - бокхача Октябра 70 шу дизара хета а еш. Рейд ю тІемен къахьегамен ветераний Еррисоюзни Совета, СССР унахцІено лораяра министерства, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК, советски кхалнаьха Комитета, СССР ЦІеча ЖІарген ЦІеча Ах беттен общества Союза машара Советски фонда 1987 шера 1 июнерча соцамга хьежжа.

Рейд дикагІа вІаштІехьъяккхара а пайдане хургйолаш дІаяхьара а НГІАССР Министрий Совета председатела заместитель Т. У. Махмудхаджиева керте а йолаш республикански оргкомитет чІоагІъяьй. Халкъа депутатий городскойи районнии Советий исполкомашта тІадиллад моттигашка оргкомитеташ вІашагІтохара, рейд еча хана гучадувргдола кхоачамбоацараш дІадахара новкъостал де. Рейдаш яра тІемен къахьегамен ветеранаш, халкъа депутаташ, профсоюзнии комсомольскии организацей, кхалнаьха Советий, ЦІеча ЖІарген ЦІеча Ах беттен общества организацей, военни комиссариатий актив юкъеоза.

Нохч-ГІалгІай химически заводе дукха болхлой ба шоаш тІанийца декхараш даим тІехкхоачаш а деш, хадданза социалистически яхье хьалха латташ. Царех цаІ ва басараш деча цхьоалагІча цехера аппаратчик, коммунистически къахьегама ударник Мусаев Дзялуды. Къахьегама ветерана цу пхьан моттиге болх бу 30 шу гаргга ха я. Цу шерашка ше Іоаяь балха опыт камаьрша къоначарна дІалуш, цо хьалхехбаь говзанчаш итташ ба. Цкъа санна массехказа енай цунна «Социалистически яхье котваьннар» яха сийлен Знак.

Цо кийчваь къона аппаратчик Хаджимурадов Іадал-Хьамид а шийх хьехамча санна хьинаре къа а хьегаш, башха-дика толамаш доахаш ва. Даим нийса лелаю цо технологически режим.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) Дз. Мусаеви І.-Хь. Хаджимурадови.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Ширдаьннача гІулакхашца — лира къовсам

ЦХЬА ЛОСТАМ БОАЦАШ

Мебельно-дахчах хІамаш еча «Терек» яхача Нохч-ГІалгІай производственни объединене толаме кхоачашъяьй 12 пятилетка хьалхарча шера заданеш, дика къахьег кхачарча юбилейни шера а. Йоккха, интернациональни коллектив я объединене яр. Мах баь варгвоацаш бокха лоархІам болаш да цхьана къахьегаш боахкача дукххача къамех болча наьха барт тоабергбола хьалаш хьадар, озабезамаш ца деш, массанеца а цхьатарра нийсхо лелаяр, наха коммунистически кхетам балар.

Ала йиш яц объединене парткомо цу балха теркам тІалоаттабац аьнна. ХІаьта а юкъ-юкъе чакхйоахача мероприятеша яла еза эффект лац, коллективана атеистически кхетам луча юстара латт администраци.

Дукха ха я «Терек» яхача объединене коллектива Къулбаседа-ХІирий «Казбек» яхача мебельно-дахчан хІамаш еча объединенеца айхха бувзам бола. ГІехь-тІехьагІа чІоагІлуш доагІа из доттагІал. Каст-каста чакхйоах доттагІлен вахташ. Цу тайпара ши вахта хиннай укх шера а: цкъа — «Казбеке», цул тІехьагІа — «Тереке». Беза хьаьший санна тІанийцар вайцига баьхка столяраш-сборщикаш В. Тигиев, Т. Гецаев, В. Кодзасов, С. Евкуров, парткома секретарь В. Пейкаров, профкома председатель Б. Хадарцев, ВЛКСМ комитета секретарь А. Магкаев, кхыбараш. Интернациональни доттагІлен клубо кийчъяьяр «голубой огонек». Иллеш, халхараш, дезаделар доттагІашта.

ШоллагІча дийнахьа къахьегама вахте эттар хьаьший а фусамдай а. Доккха цІей хинна чакхдаьлар из вІашагІкхетар.

«Терека» къахьегамхой болча хул доазол дехьара хьаьший а. Укх шера укхаза хилар Йеменера, Лаосера кагирхой. Грозненча № 3 йолгирхой СГПТУ деша багІача Лаосски кагирхоша шоайцига хьоашала хьанийхар мебельщикаш. ЧІоагІа безаме хилар из вІашагІкхетар. Укхаза бар Кабардино-Балкарера, Къулбаседа-ХІирийченера, Дагестанера баьхка хьаьший.

Интернациональни болх къоастабе йиш йоацаш айхха бувзабенна ба атеистически балхаца. Къаман, дина предрассудкаш чу а ехка, лелача сага хала да кхыча къамех, динах болча нахаца доттагІал леладе. Патриоташ-интернационалисташ кхебелга дувцаш хиннача областной партийни организаце активе собране аьлар: «Теркал ца деш дита йиш яц бусалба наха кхыча динах болчарех, атеистех хІаьта а, шоаш хьакъестабарца духовенства доккха зе деш хилар къахьегамхошта интернациональни кхетам балара». Ширдаьнна гІулакхаш, дина пережиткаш республике хилара цхьа бахьан да комплексно а тІатеІІа а атеистически болх ца бар, аьнна дийцар коммунисташа. Партийни а боахама а кулгалхошкара хьалийхар из болх цІенхаштта тоабелга.

Іилман атеизмана, интернационализманен советски патриотизманен пропаганда еча массаза а леха еза нах дІакхетабара дикагІйола формаши методаши. Цхьа лостам а болаш, хадданза бе безаш болх ба из. Цу даькъе фу ду объединене парткомо, кулгалхоша?

Хала да цу хаттара цхьан дешаца жоп дала. Къамаьл деш парткома секретара заместитела С.-А. Умалатова аьлар:

— Атеистически кхетам луага дика вІаштІехьдаькхад тха коллективе.

Даьд яхаш Іодагар даьраш дукха дар. ХІаьта хоадам боллаш дийцача? Дикадар мел чІоагІа ала безам хилча а, корта а болаш даь цхьа хІама дац укхаза коллективана атеистически кхетам балара. Парткомо хьалхарча ах шера бе лаьрхІа хиннача балха плана тІа да укх тайпара дешаш: «Коллективашка интернациональнии атеистическии болх мишта бу тахка, из болх тоабара рекомендацеш оттае». Плана тІа иштта да. Цхьабакъда, саго техкадац из дош е рекомендацеш а оттаьяц. Укх шера парткомо цкъа дийцадац интернациональнии атеистически болх тоабарах дола дош. Парткома а е администрацена а хац ди лелабеш, мурдий тоабашта юкъеволаш масса саг ва шоай коллективе.

Дувцарах карарча шера интернациональни а атеистически а темаех йола массехк лекци йийшай укхаза. Фу пайда баьннаб царех, миштаб цар чулоацам? Из ха хала да. Хац уж лекцеш мича йийшай, масса саг хиннав царга ладувгІаш. наха дагадаьллачоа жоп луш хинна йий уж.

ТІехьагІа вІашагІкхет тхо атеистически темах йола лекцеш ешаш хиннаб яхача лекторашца. Царех цаІ ва Д. Хаутиев — «Знание» общества юкъхьанцарча организаце лектор. Цо еша езаш хиннача лекце тема — «Марха — бусалба наьха цІей» (?!).

— Из маца еша езаш я? Сона-м хезадац цох хІама,— йоах цо.

«Урдув — дІаяхача заман зене пережиток» яха лекци еша езаш вар идеологически кхетам баларах жоп дала дезаш вола парткома секретара заместитель С.-А. Умалатов. Цхьабакъда йийшай яхар мара, цох дала жоп долаш вац из а.

Иштта ца ешаш йисар И. Ужахова лекци а. Цун тема яр «Хьалкхебе бокъонца бола атеисташ».

Ха йиш яц дІахо йодача хана интернациональни а атеистически а кхетам балара укхаза фу де лаьрхІа ба. Август бутт юкъехьчабале а, хІанз а йолаш яц шоллагІча ах шера парткомо бергболча балха план.

Цкъа санна дукххаза а дийцад цхьболча кулгалхоша ди лелабечар кайр могийташ хиларах, къахьегамхошта материалистически кхетам луча дакъа ца хацарах. «Терек» объединене кулгалхошта дизза доагІа уж дешаш. КІезига ба укхаза а нийсагІа аьлча вІалла а ба а бац, дина ийрчача гІулакхех гучахьа дувцаш бола кулгалхой. Коллективана атеистически кхетам балара малагІа дакъа лоац, аьнна хаьттача дувца доацаш бисар объединене генеральни директор С. Макаев, цун заместитель И. Мальсагов. Ермоловски филиала заведующи А. Сапаев, кхыбараш.

Планаш кхоачашйича, берrига а низ цу гІулакха тІабахийтача тоъам болаш санна дар дийцар. Коллективана кхетам луча хьинаре дакъа лоацилга шоай керттерча декхарех цаІ хеташ бацар уж. Из нийса позици яц. Кулгалхо коллективана кхетам лур хила веза, аьнна белгалдаьккхад партийни документаш тІа. Укхаза хила йиш яц шаблон, коллектива хІара сага вахар довзаш, дувцар дІа мишта эц хьажа вІаштІехьбаккха беза из болх.

Б. УСТАРХАНОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ПНР. Польскии советскии конструктораша цхьана городе Люблине автомобильни заводе хьаяь «Люблин-3502» яхача фургона опытни образец (сурта тІа). 3,5 тонн еза я из. Машин болх беш я городе Андрыхуерча заводо лоаттабеча дарегІарча дизельни двигателца.

ЦАФ—ТАСС сурт.

КХЕРАМЕ ПРОМЫСЕЛ

Дукха нах бахача, дега ма хетта йоацача Лагоса Иди Оро яхача цхьан районе бахачарна «эреа» («зона» — авт. белгало) санна йовзаш йола моттиг я. Хьалхара укхаза хинна «Эмпайр» яха отель нигерийски эстрада юкъера а эІамагІа а дола «седкъий», моттигера богема гуллуш йола моттиг санна йовзар. ХІанз отелах супермаркет хиннай, хІаьта, «зонах» — Лагосе наркотикаш йохкара йола шийн тайпара центр. Цу тайпара «зонаш» лаха йиш я бархІ миллион саг вахача Лагоса кхыча районашка — Сурулере, Ошоде, Икедже, Мароко. Массанахьара сурт цхьатарра да: хІама лохаш дола бІаргаш, эга кулгаш, бос баха юхьмараж, тишденна дегІамаш. Из йохкарашта а дІанийерашта а юкъе дикка дукхагІа кагирхой ба. Дийнахь а бус а йохк уж.

Наркотикаш — кокаин, героин, керда яьнна кхераме американски «крэк», иштта кхыраш — «дошо кагирхошта», лийца боахкарашта «къаьстта тІех бокъо йолаш» хилар дІадаьннад. Шуга пхе найрах — пхе маькха буханка маьхах дийнахьа делкъа хана героина порци дохкаргда.

Наркотикаш Нигере хьаяц, уж доазол дехьара хьачукхухь. Героин — керттерча даькъе Къулба-Малхбоален Азера, Турцера, Пакистанера.

Кокаин — Къулбехьен Америкера: Колумбера, Бразилера, хІаьта иштта США-ра. Контрабандай наькъаши методаши тайп-тайпара я. Дукха «товар» хьачукхухь лоалахарча малхбузен африкански мехкашкара, масала Кот д'Ивуарера а Либерера а.

Практически цхьане а ца лорадеча доазонашка, джунглешка гІолла ахчах Лагосе наркотически средстваш дІаккхухьаш «носильщикаш» ба. Укхаза зене йолча хІамашца уж вІашагІъэю «товар» дукхагІа хургдолаш, цунга хьежжа ахча а, хІаьта тІаккха из бІаь граммах 6 эзар найр доаккхаш «тайп-тайпарча» торговцашка дІайохк, цар шоай аргІагІа потребителашка — наркоманашка.

«Африкан гардиан» яхача нигерийски журнала наркотикаш йохка волавеннача цхьан сагах лаьца дийца истори кхычарна тара дар.

...Лагосе гІаьхха маьрша цхьа дезал баьхаб: мар, сесаг, диъ бер. Мар болх беш хиннав. ХІаьта цо хьадоаккхачох дукха деце а тоъам беш хиннаб цар. Из 1980 шера веннав. Цунца беррригача дезало дог мел даьхар а деннад. ЦІен-наьнах шийна кхы болх корсрг ца хиларах дог диллачул тІехьагІа, дезал кхабара духьа уличин торговка хиннай: цо кхехкадаь дуга, иштта кхы тайпа цунах баь кхача бохкаш хиннаб. Цхьабакъда цу «бизнесах» хьахула доход тоъаш хиннаяц. Цул совгІа шийн берашца квартирера араяккха гІерташ из цІа дола да а хиннав.

«Цкъа автобуса тІа сона юхе цхьа саг Іохайра,— дувц кхалсаго. — цо сона ахчанца новкъостал дергда аьлар. Сона хьалха бІаргавайна вовзаш вацар из, бакъда цунна, са цу ханара хьал дика довзар. ХІаьта цо сога аьлар, нагахьа санна тха предложени Іа тІаэце кастта хьай декхараш дицлургда хьона. Массанех дог а диллала, хьаькъалах тувлалуш латтача аз, аьлар сага вовхарагарен вергарен дІанкхар де кийча я со аьнна. ТІаккха цо сога аьлар, хьа санна аз дукха йоккха йоаца посылка доазол дехьа йоаккхе, са кхетамга диллача дукха ахча лургда аьнна. Аз цу чу фу йоал аьнна хаттанзар, ювцар наркотикаш йолгах са кхувше». Цу ираз доацача кхалсага истори чакхдалар кхычарна тара да: из набахта йол, диъ бер нана а кхаба средствош а йоацаш бой хинна дисад.

Дукхача нигерийцашта хетачох, дегІаухача наркомане зуламаш дара боарам а дегІакхувл. Зуламеча дунен баронаш, героина массехк порцех наркоманашка нах бовхийт, е боабайт.

Наркомани, вІалла ца ихача тайпара наркотикаш йохкилга дегІаахар нигерийски эксперташа, хьабе болх ца хилар, инфляци, дегІаухаш а хІамашта маьхаш тІадетталуш а хиларца дувз.

«Наркомани, — йоах Нигере цхьан лакхехьарча полицейске Алови Огугбуаджас — криминальни проблемай доазол араьлннай. Из судашка къоасталургъяц, цунца ерригача общества къовсам лоаттабе беза».

Нигери наркомани дегІаахарал совгІа кхы цхьанхьа цхьа хІама «карагІдаларца» йовзаш я. Интерпола даннех Нигери хІанз дунен тІа эггара йоккхагІйола наркотикий перевалочни база я. Укхаза гІолла Азера Европе, Америке наркотикаш дІакхухьийт. Цу кхерамеча промыслаца гІулакх леладу укхаза маІача нахен кхалнахен. Из деш укхаза берех а пайда ийбу. Дукха ха йоацаш Дж. Ф. Кеннеди цІерагІча Нью-Йоркски дунен халкъашта юкъерча аэропорте шийца кхы саг воацаш цхьаь вола нигерийски нийсшу даьнна кІаьнк соцавир. Цун багажера, дукха йоккха йоацача коробка чура таможенникашта 1,5 миллион доллар маьха наркотикаш корайир. Хетаргахьа кІаьнка духьал ухаш хинна «даь воша» лаьцавар. КІаьнко дийцар, ше укх маршрутах массехказа веналгах, хІара ше мел воагІача хана духьал иха «даь воша» чІоагІа гІадводаш хиналгах, мерза хІамаш а телаш ше юха цІа ахнитарах.

Нигерийски Іаьдалаш шоай оагІорахьара наркотикий контрабандашца къовсам лоаттабара де дезараш тІайлду. ХІара дийнахьа газеташ тІа контрабандисташта суд ярах, лирача приговорех долча хоамашта кепаетт ХІаьта а рузкъа Іоаларцарча сутарало, нагахьа санна аьттув боале дукха ахча даккхара йолча тароно кхераме хІама деча оттабу уж, иштта шоай зуламерча бизнесаца нах боабеча «баронийи», «боттийи» цхаралаша чуувз.

Цу кхерамеча коммерце хьоккхама ши юхь я: цхьацабарашта виллаш, йоккхий банковски счеташ, итташ эзараш болчарна набахтенаш, къел яхь, иштта уж шоай гІулакхех, эзделах бохабу.

Леонид ЧАПЛЫГИН, АПН соб. корр.

Лагос.

Польшера хоамаш

«ПЕРЕПРАВА»

Иштта цІи йолаш да Лодзински художественни фильмай студе оттадаь керда фильм. «Профиль» яхача польски творчески объединенена из фильм доаккхача «Беларусьфильмо» новкъостал даьд. Режиссер - постановщик — Туров Виктор, сценаре автор — Ежи Гжимковски. Съемочни майда тІа вІашагІкхийтар польски советскии актераш.

Сюжета кІийле а хинна дІаэттар 1944 шера бІаьстий Янувски хьунашка. Сольски листача хьунашка бокъонца хинна события. Советски партизанаш Бугал дехьабаьлар польски партизанашца цхьана моастагІчун тыле юкъара фронт хьаяра духьа. Из деш тІабессача кхераме къаьгта хьагучадаьлар наьха куц-сибат, оамалаш, лоІам.

СССР-е «Переправа» яхача фильма съемкаш Ялта а Львова а гонахьа яьхар, Польше Замосьцяна а Люблинана а юххе.

ТАТРАШ — ЗАПОВЕДНИ КРАЙ

Польша доазон тІа 174 квадратни километр майда дІалоаца Татрай дакъа экономически дозал тахан таллхар кхерам болаш да. Керттера бахьан — цу районе туристически болам интенсивни дегІаахар. Польски Татрашка хІара шера кхо миллион совгІа турист воагІа, цунца бийсаш яхара лаьрхІа базаш, автостоянкаш, царна тІадолха наькъаш хьаде дезаш хулар, хІаьта из дукхагІйолча хана экологически дІадехараш теркал ца деш дора. Цу воча гІулакхашта духьаде яра «Татрински» къаман парк 2000 шерага кхаччалца тоаяра йола план» чІоагІъяьй. Іилманхоша, эксперташа оттаьяча планага хьежжа Татрашкарча туристически болама ограничени ергъя, цхьан ханна заповедни боахам хьабе. Іилман тохкамаш шерде лаьрхІад. Укхаза кІезигагІа гІишлош хьалъе лаьрхІад. Транспорта а къаьстта, автомобильни транспорта а йоагІа из ограничени.

(АПН).

«Сердало» — 1988

Хьамсара доттагІий! Массе а моттигашка шерра дІадоладеннад хьатІадоагІача шера газеташи журналаши яздайтилга. Уж яздайта йиш я бувзама отделенешка, «Союзпечата» агентствашка, предприятей, учреждений, организацей общественни распространителашка гІолла.

Тахан оаха кепатохаш йола «Абонемента» бланка шоана подписка е аттагІа хургдолаш тох. Цу тІа йоазув деча хана жІарг оттадеш дІайоае еза газеташ хьанийде шун безам болча беттай номераш. Нийса дІаязъе еза индекс, адрес, тайпан цІи, инициалаш.

«Сердало» газет шера яздайтара мах 4 сом 8 кепиги ба. Из а дІаязбе беза абонемента тІа. Цхьаккха ограничени йоацаш яздайта йиш я газет. Бланки, цу тІа мел эша йоазош даьъул тІехьагІа, газета яздайтарах доагІа ахчен кепайоазон общественни распространителага е шоаш дахача моттига гаргагІа йолча бувзама отделене дІачудала деза, цига цунна йоагІаш йола оформлени ергІолаш.

Ф. СП-1

Министерство связи СССР «Союзпечать»

АБОНЕМЕНТ на газету **«СЕРДАЛО»**

54673 (индекс издания)

Количество комплектов 1

на 1988 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда (почтовый индекс) (адрес)

Кому (фамилия, инициалы)

Хьахоадду моттиг

Доставочная карточка на газету 54673 (индекс издания)

ПВ место литер

«СЕРДАЛО»

Стоимость: подписки ___ руб. ___ коп.; переадресовки ___ руб. ___ коп. Количество комплектов 1

на 1988 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда (почтовый индекс) (адрес)

Кому (фамилия, инициалы)

ХЬАМСАРА ГАЗЕТ ДЕШАРАШ!

Диц ма далийта ханнахьа шоашта «Сердало» яздайтилга.

Шера из яздайтара мах 4 соми 8 кеп. Газета индекс 54673

Керда гIа

ГIалгIай литературе йоккха событи я Российски Федераце писателий Союза секретарнате вай йоазонхой кхоллам бувца оттабар.

ГIалгIайн нохчийн литературе хIанз шозлагIа мара нийсденнадац из. Массайтта шу хьалха цига дийцар цIихезача гIалгIай поэта Яндиев Джамалдий кхолламах дола дош. ХIаьта хIанз из аргIа кхаьчар Нохч - ГIалгIайчен Ленински комсомола преме лауреатага Чахкиев СаIидага.

Дукха ха йоаццаш хиннача Российски Федераце йоазонхой Союза совете дийцар цун кхолламах. Ший тайпара отчет яр из. Йоазонхочун вахара а кхоллама а никъ бар бусташ хиннар.

Совето къаьстта теркам тIабахийтар «Бертий бийсаш», «Дошо бIоагIий» яхача шин книжкана. КIоарга гражданственни, лакха нравственни, художественни боарам болча цу произведенеша хьахьокх Нохч-ГIалгIайчене хинна событеш.

Массанена довзаш долча «Бертий бийсаш» яхача романо гойт деникинцашца лоаттабаьча къовсаме гIалгIай къамо бIаргадайта деналн майрали, гIалгIай эттара хьалхарча коммунистий Советий Iаьдал доакхкаш тешаме хиннарий образаш. ХIаьта кепатеха доацача, 1963 шера яздаьча «Дошо бIоагIий» яхача романа тIа авторо дувц ший халкъа вахаре хиннача трагически событех, нохчийн гIалгIайи гаьнарча Казахстана лаьтташка къахьегаш, цига даьхача къамашца вежаращца санна барт товш бахаш хиннача ханах.

РСФСР йоазонхой Союза совете къамаьл даьраша белгалдаькхар, Чахкиев СаIида уж событеш тIагIоллара а ца гуш, кIоаргга йовзаш хилар.

Ший къамах дог лазаро, бехк боацаш цунна Iазап тIаоттадаь хиларо йоазонхочун бIаргаш кхоаладаьдац. ЗIаммига волча хана из еррига хало ше лайнаяле а, дукхагIбола ший мехкахой санна Советий Мехка хила ма веззара тешаме воI волаш хьавоагIа из.

Иштта совете белгалдаькхар «Дошо бIоагIий» яхача романа тIа гIалгIаша, эрсаша, казахаша цхьана барттайка къахьегаш, уж шоайла вIаши безаш, гIо деш хилар. Эггара чоалханегIа долча хьале къахьегама халкъа цхьа барт-цхьоагIо хилар вахаре керттерадар лерхI йоазонхочо, романа берригa чулоацам а из ба.

Лакхе ювцача шин произведене идейно - нравственни бувзамий цар актуальности теркал а яь, РСФСР йоазонхой Союза секретарнато Чахкиев СаIида «Бертий бийсаш», «Дошо бIоагIий» яха романаш къаьстта книжка хургдолаш «Советский писатель» яхача издательстве арахеца могадир.

Чахкиева кхолламах дувцача дакъа лаьцар бовзаш болча литератораша, литературоведаша М. Горьке цIерагIча литературни института профессора А. Власенкос, вай литература а советски литература а дика довзаш волча специалиста Э. Боброва, ЧИГУ доцента А. Мальсагова, вовзаш волча поэта А. Коваль - Волкова, Ф. Чуева, литературни института преподавателa вай мехкахочо А. Костоева, СССР СП правлене болх беш волча Ю. Дудина, кхыбараша. Массане цхьатарра дег тIара къоабалбеш тIайийцар Чахкиев СаIида кхоллам.

Белгалдаьхар цун кхолламцара цхьадола кхоачамбоацараш. Уж авторо дог раьза долаш дIатIа а ийцар.

— Совете хинна къамаьл доаггIар дIадехаш, объективни а цIенхаштта а дар, — йоах СаIида ше, — хIаьта сона лоархIаме событи а хилар цох. Цхьайола замечанеш яьле а, са кхоллам бIарчча хьайийцача могабир цига. Цу гIулакхо са дог гIоз а доакхх, дIахо йодача хана дикагIа къахьега со декхарийла а ву.

Х. АУШЕВА.

Берий ахка

УНАХЦIЕНО ЛОРАЯРА

Грознерча цхьайолча школашка хIанз а тIехь болх беш я берий унахцIено лораеш йола группаш (лагераш). Цу группашка хила декхарийла да ахкан замалахьа дIа-хьа ца долхаш, цIагIа диса бераш. Профсоюза организацеша Iалаш еш я уж. Школан кулгалхоша хьалхxе а кийчо ю цу бехктокхамеча гIулакха: кийчъю бераштa лаьрхIа моттигаш, оборудовани, спортивни инвентарь, договор ю бераштa кхача лоаттабергболчарца. Мишта латт из гIулакх тахан?

№ 22 йолча юкъерча школе бераш каникулашка дахача денз болх беш я лагерь. Цига я ши группа: зIамагIдола бераш долча группе — кхойтта бер да: шоллагIча группе — шийтта. Тхо хиннача дийнахьа бераш лагере дацар — уж театре дар.

Шоай проблемах лаьца тхога дийцар школа завуча Цатурова Нина Ивановнас.

Школьни лагерь 100 бера лаьрхIа я. Даьша-ноаноша путевках луш бола мах кхоза кIезигагIа ба цун шийй маьхал. Лагере салоIаш долча берашта юкъе ба льготни путевках салоIараш а. Уж да дукха дезал барий, дай-ноаной боаца бераш.

Берашта луш бола кхача лоаттабу № 22 йолча столове. Бахьаш бола кхача массе хана чам болаш а, дика а хилац.

— Ширъяьнна продукташ кхахьарах школа кулгалхоша массайттаза акташ увттаяй, — яхаш, дувц Нина Ивановнас. — Цул совгIа, шурех яь продукташ дешархошта тоаргйолаш кхахьац.

22-гIа школа къаьна я. Цудухьа шоай столови а яц е кхача кийчбе моттиг а яц. Хьалъе йолаенна цIена корпус каста эксплуатаце дIалургъя аьнна уйла а яц.

ТIаккха мишта латт из гIулакх № 41 йолча юкъерча школе? Укхаза болх беш хила декхарийла яр унахцIено лораеча болхлой берий группа. Тхо хиннача дийнахьа шин группе 25 саг мара вацар. Лагера начальника шийна а хацар хьан бераш да лагерера дараш. Цул совгIа, унахцIено лораеш йола мероприятеш массаза еш йолча зарядкел кхы гаьна яьнна яцар. Из унахцIено лораеш йола группа кхьча школашка болх беш йолча массазарча школьни лагерел башха яцар. Ала доагIа, лагере салоIаш долча 25 бера юкъе кхойтта да льготни путевках салоIаш. Хьалхарча сменагIа бIаьннел совгIа дешархо хиннав салоIаш, шоллагIчен кхоалагIчен сменашка 25-нел совгIа дешархо вац салоIачарца.

ХIаьта а, лагера болхлоша берашца тайп - тайпара мероприятеш чакхйоах. Царна юкъе я целевой экскурсеш, патриотически кхетам балара йола лектореш, конкурсаш. Цул совгIа, бераш дакъа лоацаш да «Къахьегама десанте». Цар болх бу С. М. Кирова цIерагIча культурен салаIарен парке.

№ 20 йолча юкъерча школе тхо дахача, цига ремонт яр. Цхьабакъда, ремонт яле а, школьни лагерера бераш хIанз а тIехь салоIаш дар. Тхо хиннача дийнахьа шоай воспитателаца берригаш маниннаькъа станце экскурсе баха бар. Школа коридора чу тха бIарг тIаэттар бераш яьча экспонаташта: берий поделкаш, панно, ловзаргаш яр укхаза. Теркам тIабахийта а, безамца а кийчъяй спортивни площадка, игротека, бераш дийша дада цIеноош. Болх беш я «Планета» яха политклуб. Цу клубе шийтта инструктор - экскурсовод кийчваьв йоккхагIча классашкарча дешархоех. Уж ба берашца (лагере салоIачарца) болх беш. Вай города истори йовзийтара, патриотически кхетам балара дикка къахьег клубо. ХIаьта атеистически кхетам баларах «Образцови» я аьнна цIи ена школана.

Укх аьхки, шоаш лагере баьча балхах пайда а эцаш, нийсденна кхоачамбоацараш теркал а деш, шоай проблемаш тахка а техка, болх бича дика хургда школашта тIадоагIача аьхки. Школий кулгалхошта хьалхашка ши проблема я къоастае езаш: городера дIа-юха ца долхаш дисача берашта къаьстта 5—8-ра классашкарча дешархошта лерттIа салоIилга вIаштIехьдаккхари берашта луш бола кхача дикен, дукха витаминаш йолаши хилийтари «унахцIено лораеш» йола лагераш аьнна цIи цар йоландаь.

Р. ПЛИЕВА.

Узбекски ССР. Голодни ара дукха ваьха саг лоархI шийх Григорий Бородас. Из К. Маркса цIерагIча колхозе венав дийтта шу даьнна комсомолец волаш. Цхьа моллагIа доацача вахара кхел хилар цун, Григорий Самойловича . Сийлахьбоккха Даймехка тIом болабеннача хана Витебски области Толочински юрта Совета председатела бераш — Гриша, цун йишен вошен эвакуацегIа Ферганcки областе доаладир. Узбекистане безаме тIанийцар фронте да вийна диса белорусски бераш. ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа мехка чIоагIа эшар боамби. Республика комсомоло тIахьийха Узбекистанера керда лаьтта карадерзаде доладир. Цу целине ваха путевка ийцар комсомольца Г. Бородас а. Эскаре гIулакх даь цIавенача тIехьагIа бригадана керте эттар из. Даьца цхьана болх беш ба къонгаш а, шеррача профила механизатораш. Ший ираз корадир Г. Бородана, дуккха шераш хьалха цунна цига яйзар, еза а елар йоI Рая. Григорий Самойловичен Ранса Николаевнайи дукха а интернациональни а дезал ба — вийий йийий берашца 14 саг. Царна юкъе ба белорусаш, узбекаш, таджикаш.

СУРТА ТIА: Григорий Самойловичи Раиса Николаевнен шоай берашцей цар берашцей.

А. АВАЗОВА сурт.

СалоIача деношка

ШОАТТДИ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 6.00. «УнахцIено» яха клуб. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Советски илле антологи» яха радиоконцерт. 14.00. «КIай ладья» яха шахматни клуб. 15.00. Духови оркестра концерт. 16.00. Берашта лаьрхIа массови ловзараш, викторинаш. 20.00. Хроникально - документальни фильмаш хьокхар.

1-ча Мая цIерагIа беш. 8.00. Книжкаш дезарий городской клуб. Книжкай выставка. Книжкаш дIа-хьа хувцар. Книжни лотерея.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 12.00. Берий автодром. 12.00. СССР Фецарча Флота Ден хетадаь радиоконцерт. «Дега метта болх бу мотор». 19.30. «ВIашагIкхетар» яха дискотека.

Химикий ДК. 10.00. «Цхьана ловзаш сакъердамегIа да» яха музыкальни шкатулка.

Просвещене болхлой ЦIа. 11.00. «Октябра турпалаш» яха беседа. 16.00. «Хьехархочоа гIона» яха обзорни книжкай выставка.

«Красный молот» завода ДК. 17.00. Iалам дезарий клуба консультационни пункт. 17.30. «Лаьтта вахар духьа» яхача документальни фильмай тематически кинохьокхар.

Пролетбата цIерагIа ДК. 10.00. Болх беш я аттракционий парк. 11.00. «Чебурашка новкъостий» яха киноклуб. 13.00. Къонабарий цIей. 19.00. «Хина кIала гIолла дерригача дуненна го баккхар» яха ткъаьнттара баьннарашта хетаяь салаIара сайре.

«Оргтехника» объединене ДК. 10.00. «Малх» яха ловзара клуб. 10.00. «Росинка» яха берий кинотеатр. 11.30. «Ираз долеи... ираз доапеи берал» яха беседа. 11.30. «Къаьнара а хIанзара а Инди» яха книжкай выставка. 17.00. Дезала сайре. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

М. Горьке цIерагIа клуб. 9.00. «Огонек» яха берий клуб. 10.00. «Сийг» яха кинотеатр. 12.00. «Ипц ма е ГАИ бокъонаш, хIапа аьлча уж хьа бокъонаш я».

КИМ цIерагIа клуб. 17.00. Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара хетаяь кинофестиваль.

В. Маяковске цIерагIа клуб. 10.00. «Малх» яха берий клуб. 17.00. «Грозный XII-ча пятилетке» яха беседа. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

Гороно СДЮСШОР стадион. 17.30. Футбол. НГIАССР Кубок яккхара йола ахфинал. «Агропром» — «Вайнах».

КIИРАНДИ

В. И. Ленина цIерагIа майда. 19.00. Пролетбата цIерагIча ДК вокально-инструментальни ансамбла концерт.

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 6.00. «УнахцIено» яха клуб. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Гаьнара а юхьера а илли» яха радиоконцерт. 14.00. «КIай ладья» яха шахматни клуб. 15.00. Духови оркестра концерт. 16.00. Берашта лаьрхIа массови ловзараш, викторинаш. 20.00. Хроникально - документальни фильмаш хьокхар.

1-ча Мая цIерагIа беш. Книжкаш дезарий городской клуб. Книжкай выставка. Книжкаш дIа-хьа хувцар. Книжкаи лотерея.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 11.00. «Фаьлгийи приключенейн дунен тIа» яха киноклуб. 18.00. «Городской беша духови оркестр лёкх» яха духови оркестра сайре. 19.30. Ткъаьнттара баьннарашта хетаяь салаIара сайре.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК. 15.00. «Къона ленинец» яха берий кинотеатр «Iалам дезар — из лорадар» яха беседа.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 13.00. «Мультик» яха клуб.

Химикий ДК. 10.45. «Нийсархо» яха кIиранден клуб. «Сакъердаме хIама вIашагIдоллар» яха ловзара программа. 17.30. А. Алябьева произведенех дола концерт. 18.00. СССР Фецарча Флота Ден хетадаь тематически кинохьокхар.

Провещене болхлой ЦIа. 16.00. «Искусство караерзаяра говзал» яха беседа. 20.00. Театр дезарий объединени. «Как стать любимой» яха эстрадни обозрени.

«Красный молот» завода ДК. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. 14.30. «Тхона дукха деза иллеш» яха викторина. 17.30. «Тхойн Октябри» яха тематически кинофестиваль.

Пролетбата цIерагIа ДК. 10.00. Болх беш я аттракционий парк. 14.00. «Теремок» яха кинотеатр. 15.00. Патриотически темах стихаш ешачар конкурс. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Оргтехника» объединене ДК. 11.00. «Тха иразе бералах баркал хьона, хьамсара мохк» яха берий цIей. 15.00. Настольни теннисах йола первенство. 17.00. Никъберий клуб.

М. Горьке цIерагIа клуб. 17.00. «Да скроется тьма» яха кинолектори. 20.30. Кагирхой салаIара сайре.

КИМ цIерагIа клуб. «Оахош тхой кулгашца даьд» яха выставка. 19.00. «Нагахьа санна унахцIена хила безам бале» яха тематически сайре.

В. Маяковске цIерагIа клуб. 10.00. «Кулга говзал йола нешаш». 16.00. «КIай ладья» яха клуб.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

ПРОВЕРЬТЕ ПРАВИЛЬНОСТЬ ОФОРМЛЕНИЯ АБОНЕМЕНТА!

На абонементе должен быть проставлен оттиск кассовой машины.

При оформлении подписки (переадресовки) без кассовой машины на абонементе проставляется оттиск календарного штемпеля отделения связи. В этом случае абонемент выдается подписчику с квитанцией об оплате стоимости подписки (переадресовки).

Для оформления подписки на газету или журнал, а также для переадресования издания бланк абонемента с доставочной карточкой заполняется подписчиком чернилами, разборчиво, без сокращений, в соответствии с условиями, изложенными в каталогах «Союзпечати».

Заполнение месячных клеток при переадресовании издания, а также клетки «ПВ-МЕСТО» производится работниками предприятий связи и «Союзпечати».

Хьаходаду мотиг

Кагий нахи мехкарийи!

ГРОЗНЕРЧА № 28 ЙОЛЧА ЮКЪЕРЧА ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКИ УЧИЛИЩА 1987/1988 ДЕШАРА ШЕРА ДЕШАРХОЙ ДIАЭЦ.

Училище укх специальностех квалифицированни болхлой кийчбу:

1. Мехкдаьттан химически промышленноста предприятей оборудованена вола слесарь-монтажник, электросварочни болх бе а ховргдолаш.
Дешара ха 8 класс яьккхараштa — 2 шу.
10 класс яьккхараштa — 1 шу.
Стипенди 36 сом.
2. Технологически оборудованена ремонт яра вола слесарь.
Дешара ха 10 класс яьккхараштa — 1 шу.
Стипенди 72 сом.
3. Токарь
Дешара ха 10 класс яьккхараштa — 1 шу.
Стипенди 66 сом.
4. Элкертогазосварщик.
Дешара ха 8 класс яьккхараштa — 2 шу.
10 класс яьккхараштa — 1 шу.
Стипенди 36 сом.
5. Технологически установкай оператор.
Дешара ха 10 класс яьккхараштa — 1 шу.
Стипенди 72 сом.
6. Химически анализа лаборант.
Дешара ха 10 класс яьккхараштa — 1 шу.
Стипенди 72 сом.

Училище болх беш я художественни самодеятельноста кружокаш, спортивни секцеш, эстрадни оркестр. Дешархой транспортаца дIа-хьа болхаш льготаш йолаш ба. Производственни практика йолча хана царна стипендел совгIа болх беш даьккхача алапех 50 процент дIалу. Училище дIанийцараштa дешаш яьккха ха къахьегама стажаца дIалоархI.

ТIехдика дешачарна 25 процент стипенди тIатох.

Училище хьайийллай № 9 йолча болх беча кагирхой школа филиал, цо 9, 10, 11 класс чакхъяккха таро лу. Укхаза кхычахьара хьатIабаьхка дешархой общежитеца Iалашбу.

Училище деша отташ е каьхаташ эш:
1. Заявлени.
2. Образовани хиларах дола документ.
3. Вахача моттигера справка.
4. Характеристика.
5. 6х4 бустам бола 4 сурт.
6. Паспорт е ваь хиларах дола тешал.
7. № 286 формах йола медицински справка.

ТХА АДРЕС: 364048, г. Грозный. Химкомбинат, СПТУ-28, №№ 1, 3, 21 йолча автобусащца «Полиэтиленови цех» яхача остановке кхаччалца, № 7 йолча трамвайца «Химзавод» яхача останвке кхаччалца ваха веза.

Шоаш ца кхетар хатта укх телефонах 94 кхы тIа 3-98, 5-43.

СПТУ-28 дирекци.

Хьамсара эцархой!

Дувла тха № 10 йолча «Мебель - ковры» яхача тIкаьна (пр. 141). Цу чура болхлоша шуга дохкаргда Болгаре хьадаь паласаш. Мах — 135—150 сом.

Тхо хьеж шуга тхоай тика тIа.

«Промтовары» объединени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут». Iуйрийнара информационно-музыкальни программа.
8.35 — «АБВГДейка».
9.05 — «Хьасташ».
9.35 — СССР Фегарча Флота Денга. «Летать завещали России...». Телевизионни документальни фильм.
10.35 — «Халкъа творчество». Телевизионни обозрени.
11.20 — «Иштта цхьа кхея я вай...».
11.50 — «Вай города лаьрхIа музыка». Киевера передача.
1.20 — «Массанена а хIаранена», г. Новороссийске жилищни дешаш къестадарах.
12.50 — «Сакъердаме карусель». Мультфильм.
13.00 — «Хьабай дунен тIа».
14.00 — «Содружество». Телевизионни журнал.
14.30, 16.40, 19.25 — «Кердадараш».
14.50 — Сийлахь-бокхача Октябра юбилейга. ЦIаккха довргдоацача мугIарий истори. «Кхалнах» яха художественни фильм.
16.45 — Инде ший лоIаме хилара юбилейга. Кинопрограмма.
17.45 — «Радуга» яхача халкъа кхоллама телепрограмма дунен халкъашта юкъерча фестивала передача. «Апна Утсав» (Инди).
18.15 — «Ай, са хьамсара йишилг». Мультфильм.
18.25 — «9-гIа студи». ДIахьу — политически обозревателa В. С. Зорина.
19.30 — ЦТ экрана тIа хьалхара. «Приказ: огонь не открывать».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Перестройка прожектор».
21.50 — «Сайрене вехар».
22.50 — С. Рахманинова романсаш кхоачашъю УССР халкъа артисткас Г. Ципола.
23.20 — «Ах бийса ялалехьеи яьлчеи. «Информационно - музыкальни передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — Белгородерча «Энергомаш» яхача завода культура Дворецa духови оркестра концерт.
8.35 — «Москва» Кинообозрени.
8.45 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Тха беш».
9.45 — «Iуйрийнара почта» яха музыкальни передача.
10.15 — Дунен художественни культура, Е. Кибрик.
11.05 — ЦIи хеза произведенеш. ЦIи хеза артисташ. Я. Н. Паганини, П. Чайковске, Л. Бетховена произведенеш кхоачашъю Н. Кулька (ПНР).
11.35 — «Принца Форизела приключенеш». Субтитрашца художественни фильм. 2-гIа сери.
12.45 — «Нохч - ГIалгIайчен кIира».
12.55 — Мультфильм.
13.05 — В. В. Маяковске кхолламах долча «Революце тIахьийра» яхача фильма монографе премьера. «Багдадски сигаленаш» 1-гIа сери.
14.45 — «Шоана, кхалнах» (гIалгIай меттала).
15.00 — А. Володин «Кхерий бIаьшеран детектив». И. С. Тургенева цIерагIча Орловски драматически театра спектакль.
16.50 — «Кизга гизсаш». Художественни фильм.
18.00 — Теннис. СССР чемпионат. Таллинера трансляци.
19.00 — Футбол. СССР кубок. 1/8 финал. «Днепр» — «Арарат». Перерыв йолча хана (19.45) — Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
21.00 — «Ха».
21.40 — Кхоана хургйолча передачай программа.
21.45 — «Шоай мразацара къоастабаь фрагаш». Художественни фильм 1-ра, 2-гIа серeш. Перерыв йолча хана (22.50) — «Кердадараш».

16 АВГУСТ
СССР ФЕГАРЧА ФЛОТА ДИ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут» Iуйрийнара информационно - музыкальни программа.
8.35 — «Гаьнара Малхбоале». Киножурнал.
8.45 — «Iуйрийнара почта» яха музыкальни передача.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гIулакх ду Советски Союза!»
10.55 — Тушинера фегарча флота цIей.
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — «Ералаш». Киножурнал.
15.00 — «Ялата главком». Уж хьалхара бар» яхача циклера хьалхарча кхачан наркомах А. Д. Цюрипах дола документальни фильм.
15.20 — «Кхайкарал» яха телевизионни журнал.
15.50 — «Новкъост илли» яха Ерригсоюзни телевизионни конкурс. Челябинскера передача.
16.35 — Киноафиша.
17.20 — Мультфильмаш: «Кошелек с двумя денежками», «Аистенок Кич», «Гугуце — почтальон», «Элеги» (Молдави).
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — БАМа болхлой заявкаех дола концерт.
19.30 — ЦТ экрана тIа хьалхара «Приказ: доазол дехьа вала» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Перестройка прожектор».
21.50 — Паччахьалкхен Центральни концертни зале Латвийски ССР искусства говзанчашеи творчески кагирхошеи оттаваь концерт.
23.30 — Футбольни обозрени.
00.10 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаотта!»
8.15. — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Эрсий къамаьл».
9.30 — Дунен музыкальни культура ганзера. Д. Д. Шостакович — ВорхIагIа симфони.
10.55 — Мехка къаман театрий фестиваль. Л. Кропивницки, В. Васильченко «Украински вечерницаш». О. Кобылянскаяй цIерагIча Черновицки музыкально - драматически театра фильм-спектакль.
12.45 — В. В. Маяковске кхолламах долча «Революце тIахьийхар» яхача фильма-монографе премьера.
14.00 — Н. Жуковский. Авиаци дегIакхувлаш Iаламхочо баьча балха лоархIам.
14.30 — «Распев». Документальни фильм.
14.50 — Ленинградски студе телевидене программа.
16.00 — «Шпионски страстеш». Мультфильм.
16.35 — «БIаргагуше — теша хала дар».
17.30 — «Радуга» яхача халкъа кхоллама телепрограмма дунен халкъашта юкъерча фестивала передача. «Апна Утсав» (Инди).
18.05 — СССР футболах йола чемпионат «Терек» — «Машук» (Пятигорск).
19.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Динамо» (Киев) — «Динамо» (Москва). Перерыв йолча хана (19.45). «Бийса даькъала хийла шун бераш!»
20.45 — «Скрипични гIулакхии говзанч» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.40 — Кхоана хургйолча передачай программа.
21.45 — Доазол дехьарча фильма экран. «В трясине» «Телефон полице 110» яхача циклера (ГДР).
23.10 — «Кердадараш».

17 АВГУСТ

7.00 — «90 минут». Iуйрийнара информационно-музыкальни программа.
8.35 — Футбольни обозрени.
9.15 — «48.й: огонь не открывать». Художественни фильм.
10.45, 16.00, 16.45, 20.00 — «Кердадараш».
16.15 — «Эрсий къамаьл».
16.50 — «Массаза маях хила вайна». Самодеятельни творчества 2-гIа Ерригсоюзни фестиваль.
17.30 — Кхерамзла никъбара тIехьа.
17.35 — ХIанзарча дунен тIарча интеграце проблемаех йола философски беседаш.
18.25 — «Бали яха гIайре». Индонезера цхьан гIайренах дола телевизионни документальни фильм.
18.45, 23.05 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — ДегIаахара сиxдарен перестройкен. Преме мах. Ухтомске цIерагIча юртбоахама машинаш еча завода коллектива кердача экономически хьалашка беча балхах.
19.30 — «Тобольска гражданаш» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
20.10 — М. Горьке «Фальшивая монета» яхача пьесах Союза ССР Паччахьалкхен академически зIамигача театра оттаяь фильм-спектакль.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Фальшивая монета» яха фильм-спектакль дIахохьокхар.
23.20 — «Шо опере хьех...».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — Документальни фильмаш: «Керта тIа тхов», «Акуловгlар».
9.00 — Наьна школа.
9.30 — П. И. Чайковске, «Берий альбом» яха музыкаца оттабаь фаьлг.
10.00 — Гуржий къаман ловзарах долча «Гуре Лэлона» тIехьа» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
10.40 — Экономически знаней школа. Колхозашкен совхозашкен цаI долча финансово-расчетни денах.
11.10 — «Аргонавты». Мультипликационни фильм.
11.30 — «Матрос Железняк» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-ра сери.
12.45 — СССР Паччахьалкхен зIамигача симфонически оркестра концерт.
14.10 — Исторе оагIонаш. ЗIамагIвола воша. (Д. И. Ульянов).
14.55 — «Кердадараш».
18.00 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
18.05 — «Решене ха» яха документальни фильм.
18.55 — Халкъа гIуланха тIехьа къовсам лоаттабаьраш, Н. А. Анисимов (нохчий меттала).
19.10 — Фильм.
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.30 — Мультфильм.
19.40 — «Аз хьона хьалхара жоп лу». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Кхоана хургйолча передачай программа.
21.50 — «Подмосковни вIашагIкхетараш». Подмосковье яйгача промышленноста болхлоша вIашагIкхетар.
23.20 — «Iаьржа мер» Кердача телевизионни документальни фильма премьера.
23.35 — «Кердадараш».

РАДИО

15 АВГУСТ

7.20 — «Къахьегама ресурсаш. Мишта пайда эц царех?». Урус - Мартановски районера передача (нохчий меттала).
7.35 — 7.40 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 — Объявлени.
10.15 — 10.35 — «Керда обрядаш — вахаре» (нохчий меттала).
11.00 — «Къонал».
11.30 — 12.00 — Литературни Нохч - ГIалгIайче.
12.40 — «Халкъа тIахьожамхой болх беш ба» (нохчий меттала).
13.00 — 13.15 — Малхбузен пропагандисташа СССР-ра къамий отношенех харц дувцар. Беседа (гIалгIай меттала).
15.15 — «КIиранденошка салаIар». Музыкальни передача.
16.00 — «Профсоюзаши вахари».
16.20—17.00 — Концерт.
18.20—19.00 — «Музыкальни почта».

16 АВГУСТ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35—7.40 — Объявлени.
8.25—9.00 — «Шоана дукха еза ашараш».
11.20—12.00 — «Илли а юкхеда» яха юртабоахама къахьегамхошта хетаяь музыкальни программа.

17 АВГУСТ

7.20 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
7.35 — 7.40 — Передачай программа.
8.15 — «В авангарде соревнующиеся». (гIалгIай меттала).
8.25 — 9.00 — Iуйрийнара концерт.
9.15 — «Берріга низ тIабохийташ тIатеIIа болх бе» (нохчий меттала).
9.30 — «Тхога язду». Письмой обзор. (гIалгIай меттала).
9.45 — 10.00 — Музыка.
15.15 — 15.45 — «Кагирхойн хан» (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Микрофона хьалхашка — Нохч - ГIалгIай радио а телевидене а ансамбли цун солисташи.
16.25 — А. Ведзижев. «Иштта а хул нах». Юмористически дувцар (нохчий меттала).
16.40 — 17.00 — «Саги законий» яха радиожурнал (нохчий меттала).
18.00 — Хоамаш.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске. ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностев транспортев — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05320. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2952.